

Mesleki ve Teknik Ortaöğretim Öğrencilerinin Sosyal Güvenlikleri

Özkan BİLGİLİ¹

ORCID:0000-0002-1700-1427

DOI:10.54752/ct.1862068

Öz: Mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarında öğrencilere sadece okulda alan eğitimi veya tamamlayıcı eğitim değil işletmelerde meslek eğitimi ile işletmelerde staj eğitimi de verilmektedir. Öteden beri “çıraklık eğitimi” veya “çıraklık ve kalfalık eğitimi” olarak bilinen eğitim de işletmelerde meslek eğitimine dahildir. Ülkemizde mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarının büyük bir bölümü mesleki ve teknik Anadolu lisesi, çok programlı Anadolu lisesi ile müstakil mesleki eğitim merkezlerinden oluşmaktadır. Bu okullardan mesleki ve teknik Anadolu lisesi ile çok programlı Anadolu lisesinde öğretim programı olarak Anadolu teknik programı, Anadolu meslek programı ve mesleki eğitim merkezi programı aynı anda uygulanabilmektedir. Müstakil mesleki eğitim merkezlerinde ise sadece mesleki eğitim merkezi programı uygulanmaktadır.

Mesleki ve teknik ortaöğretim öğrencileri hakkında kayıtlı oldukları program türüne göre iş kazası ve meslek hastalığı ile hastalık sigortası veya sadece iş kazası ve meslek hastalığı sigortası hükümleri

¹ Doç. Dr. İzmir Demokrasi Üniversitesi İİBF İnsan Kaynakları Yönetimi Bölümü.
ozkanbilgili@gmail.com

BİLGİLİ, Ö., (2026) “Mesleki ve Teknik Ortaöğretim Öğrencilerinin Sosyal Güvenlikleri”, Çalışma ve Toplum

Bu makale, Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC-BY 4.0) şartları altında dağıtılan açık erişimli bir makaledir. Bu lisans, orijinal yazar ve kaynak belirtildiği sürece, herhangi bir ortamda sınırsız kullanım, dağıtım ve çoğaltmaya izin vermektedir. Bkz. <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>

Makale Geliş Tarihi: 12.01.2026-Makale Kabul Tarihi: 23.02.2026

uygulanmaktadır. Şöyleki, Mesleki Eğitim Kanununda belirtilen aday çırak, çırak ve işletmelerde mesleki eğitim gören öğrenciler hakkında iş kazası ve meslek hastalığı ile hastalık sigortası; mesleki ve teknik ortaöğretimleri sırasında staja tabi tutulan, tamamlayıcı eğitim ya da alan eğitimi gören öğrenciler hakkında ise sadece iş kazası ve meslek hastalığı sigortası hükümleri uygulanmaktadır. Bu öğrencilerden genel sağlık sigortalısı veya bakmakla yükümlü olunan kişi sayılmayanların genel sağlık sigortası primleri de ödenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Mesleki ve Teknik Ortaöğretim, Tamamlayıcı Eğitim, Alan Eğitimi, İşletmelerde Meslek Eğitimi, Staj Eğitimi, Sosyal Güvenlik.

Social Security Status of Students in Vocational and Technical Secondary Education

Abstract: In vocational and technical secondary education institutions, students are provided not only with field-specific training or supplementary education at school, but also with vocational training in enterprises and internship training in workplaces. Education, traditionally referred to as “apprenticeship training” or “apprenticeship and journeyman training,” is likewise included within vocational training in enterprises. In Türkiye, the majority of vocational and technical secondary education institutions consist of Vocational and Technical Anatolian High Schools, Multi-Program Anatolian High Schools, and independent Vocational Training Centres. In Vocational and Technical Anatolian High Schools and Multi-Program Anatolian High Schools, the Anatolian Technical Programme, Anatolian Vocational Programme, and Vocational Training Centre Programme may be implemented concurrently as instructional programmes. In independent Vocational Training Centres, however, only the Vocational Training Centre Programme is implemented.

For vocational and technical secondary education students, either the provisions of occupational accident and occupational disease insurance together with health insurance, or only the provisions of occupational accident and occupational disease insurance, are applied, depending on the type of programme in which they are enrolled. Accordingly, candidate apprentices, apprentices, and students receiving vocational training in enterprises as defined under the Vocational Education Law are covered by occupational accident and occupational disease insurance as well as health insurance. In

contrast, students who are subject to internships or receive supplementary education or field-specific training during their vocational and technical secondary education are covered only by occupational accident and occupational disease insurance. For students who are neither insured under the General Health Insurance scheme nor regarded as dependants, general health insurance premiums are also paid.

Keywords: Vocational and Technical Secondary Education, Supplementary Education, Field-Specific Education, Workplace-based Vocational Training, Practical Training, Social Security

Giriş

3308 sayılı Mesleki Eğitim Kanununda belirtilen aday çırak, çırak ve işletmelerde mesleki eğitim gören öğrenciler ile mesleki ve teknik ortaöğretimleri sırasında staja tabi tutulan öğrenciler, haklarında bazı kısa vadeli sigorta hükümleri uygulanmak suretiyle öteden beri sosyal güvenlik kapsamındadır. Mesleki ve teknik ortaöğretim sırasında tamamlayıcı eğitim ya da alan eğitimi gören öğrenciler de 09/12/2016 tarihinden itibaren sosyal koruma altına alınmışlardır. Bazı kısa vadeli sigorta kolları yönünden sosyal güvenlik kapsamına alınan mesleki ve teknik ortaöğretim öğrencileri 4/a kapsamında sigortalı sayılmakta ve bunlardan bakmakla yükümlü olunan kişi durumunda olmayanlar hakkında ayrıca genel sağlık sigortası hükümleri uygulanmaktadır.

Mesleki ve teknik ortaöğretimde okul türü çeşitliliği yerine program türü çeşitliliği esas alınmıştır (MEB, 2008; MEB, 2014a). Daha önce çeşitli programlar uygulayan 22 okul türü, 01/05/2014 tarihinden itibaren mesleki ve teknik Anadolu lisesi ile çok programlı Anadolu lisesi adı altında yeniden yapılandırılmıştır (MEB, 2014a; MEB 2014b). Ülkemiz mesleki ve teknik ortaöğretim sistemi 6764 sayılı Kanun ile önemli bir değişikliğe uğramış, 2016 yılı öncesinde yaygın eğitim kapsamında faaliyet gösteren müstakil mesleki eğitim merkezleri bir okul türü olarak örgün mesleki ve teknik ortaöğretim kapsamına alınmıştır. Meslek liseleri ile teknik liselerde mevcut alan ve dallar, 2014-2015 eğitim-öğretim yılından itibaren geçerli olmak üzere kademeli olarak kapatılıp Anadolu meslek programı (AMP) ve Anadolu teknik programı (ATP) alan ve dallarına dönüştürülmüştür (MEB, 2014c). 2017-2018 eğitim öğretim yılından itibaren de Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğüne bağlı okullarda Anadolu teknik programı (ATP), Anadolu meslek programı (AMP) ve mesleki eğitim merkezi programı (MEMP) olmak üzere 3 farklı program türünde eğitim ve öğretim yapılmaktadır (MEB, 2020a). Bu programlardan biri veya birkaçı aynı okulda/kurumda bulunabilmektedir. Örneğin, herhangi bir mesleki ve teknik

Anadolu lisesi (MTAL) veya çok programlı Anadolu lisesinde (ÇPAL), Anadolu teknik programı, Anadolu meslek programı ve mesleki eğitim merkezi programına devam eden öğrenciler olabilmektedir. Müstakil olarak faaliyet gösteren mesleki eğitim merkezlerinde ise sadece mesleki eğitim merkezi programı türünde eğitim öğretim yapılmaktadır.

Mesleki ve teknik ortaöğretimleri sırasında okulda alan eğitimi gören öğrenciler, kayıtlı oldukları öğretim programları uyarınca işletmelerde mesleki eğitim ve staj eğitimine de katılmaktadır. Anadolu meslek programı öğrencilerinin 12. sınıfta aldıkları işletmelerde mesleki eğitim haftada üç (3) gün işletmede beceri eğitimi, iki (2) gün okulda veya işletmenin eğitim biriminde meslek derslerinin uygulamalı ve teorik eğitimi şeklinde yapılmaktadır. 2026-2027 eğitim ve öğretim yılından itibaren 11.sınıf öğrencileri de işletmelerde meslek eğitimi olarak haftada iki (2) gün işletmede beceri eğitimi, üç (3) gün de okulda uygulamalı meslek dersleri ve teorik eğitim alacaklardır. Teorik ve uygulamalı eğitimlerinin tamamını okulda yapan Anadolu teknik programı öğrencileri ise işletmelerde staj çalışması yapmaktadır. Bu öğrencilerin staj süresi 40 iş günü olup, ders dışı zamanlarda 11.sınıfın sonuna kadar tamamlanması gerekmektedir. İşletmelerde meslek eğitimine okulda devam etmek zorunda kalan Anadolu meslek programı öğrencileri de mezun olabilmek için 40 işgünü staj çalışması yapmak zorundadır. Mesleki eğitim merkezi programına devam eden çırak öğrenciler dört yıllık öğrenim süreleri boyunca işletmelerde mesleki eğitime devam etmekte; her sınıf seviyesinde haftanın 4 günü işletmelerde beceri eğitimi alırken, haftanın bir (1) günü de okulda teorik eğitimlerini sürdürmektedir.

İster okulda alan eğitimi isterse işletmelerde mesleki eğitim ve staj eğitimi sırasında olsun mesleki ve teknik ortaöğretim öğrencileri, sadece bazı kısa vadeli sigorta kollarına tabi tutulmak suretiyle sosyal güvenlik kapsamına alınmışlardır. 5510 sayılı Kanunun 5.maddesi birinci fıkrasının (b) bendi uyarınca, 3308 sayılı Mesleki Eğitim Kanununda belirtilen aday çırak, çırak ve işletmelerde mesleki eğitim gören öğrenciler hakkında iş kazası ve meslek hastalığı ile hastalık sigortası; mesleki ve teknik ortaöğretimleri sırasında staja tabi tutulan, tamamlayıcı eğitim ya da alan eğitimi gören öğrenciler hakkında ise iş kazası ve meslek hastalığı sigortası hükümleri uygulanmaktadır. Anlaşılacağı üzere analık sigortası, malüllük, yaşlılık ve ölüm sigortası ile işsizlik sigortası hükümleri uygulanmamaktadır.

Akademik çalışmalarda mesleki ve teknik ortaöğretim öğrencilerinin sigortalılıkları bahsinde özellikle çırak ve stajyerlerin durumu öne çıkarılmaktadır. Çırak ve stajyerler dışındaki ortaöğretim öğrencilerin ise sigortalı işe giriş ve işten çıkış bildirimleri ile hizmetlerinin bildirim konusunun yeterince işlenmediği düşünülmektedir. Bu amaçla çalışmamızda, mesleki ve teknik ortaöğretim kurumları ile öğretim programlarına göre okulda ve işletmelerde yapılan mesleki

eğitimin usul ve esasları üzerinde durulmuş, buna bağlı olarak kapsamdaki öğrencilerin sigortalılıkları, bildirimleri, kazanç ve gün sayılarının beyanı ve diğer sosyal sigorta işlemleri detaylı bir biçimde açıklanmış ve eleştirilerimizle birlikte tespit ettiğimiz sorunların çözümüne yönelik önerilerimize yer verilmiştir.

Sosyal Sigortalı Sayılmaları

Daha önce, 5510 sayılı Kanunun 6.maddesi birinci fıkrasının (f) bendi uyarınca, “*resmî meslek ve sanat okulları ile yetkili resmî makamların izniyle kurulan meslek veya sanat okullarında tatbikî mahiyetteki yapım ve üretim işlerinde çalışan öğrenciler*” sigortalı sayılmamaktaydı. Yüksek okullarda filen normal eğitim süreleri içinde yapılan tatbikî mahiyetteki yapım ve üretim işlerinde çalışan öğrenciler ise halen sigortalı sayılmamaktadır (Sözer, 2023, 117; Güzel, vd., 2024, 126). 6764 sayılı Kanunun 55.maddesiyle, 5510 sayılı Kanunun 6.maddesi birinci fıkrasının (f) bendinde yer alan alan “*Resmî meslek ve sanat okulları ile yetkili resmî makamların izniyle kurulan meslek veya sanat okullarında ve*” ibaresi madde metninden çıkarılınca, mesleki ve teknik ortaöğretim sırasında “*tatbiki mahiyette yapım ve üretim işlerinde çalışan öğrenciler*” de, 09/12/2016 tarihinden itibaren eğitim şekli ve program türüne göre iş kazası ve meslek hastalığı ile hastalık sigortası veya sadece iş kazası ve meslek hastalığı sigortası yönünden zorunlu sigortalı sayılmışlardır. Şöyle ki, “*3308 sayılı Mesleki Eğitim Kanununda belirtilen aday çırak, çırak ve işletmelerde mesleki eğitim gören öğrenciler hakkında iş kazası ve meslek hastalığı ile hastalık sigortası; mesleki ve teknik ortaöğretimleri ...sırasında staja tabi tutulan öğrenciler, mesleki ve teknik ortaöğretim sırasında tamamlayıcı eğitim ya da alan eğitimi gören öğrenciler... hakkında ise iş kazası ve meslek hastalığı sigortası uygulanır... 4/a kapsamında sigortalı sayılırlar...*”(5510/5-1.b; OKY/222-2).

Sözü edilen öğrenciler iş sözleşmesi ile çalışmamalarına rağmen, sırf mesleki ve teknik ortaöğretim öğrencisi olmakla 4/a statüsünde sigortalı kabul edilmektedir. Yabancı uyruklu öğrenciler ile geçici koruma statüsündeki yabancılar da bu kapsamdadır. Öğrencilerin sigortalılıkları, iş ilişkilerinin iş sözleşmesi dayalı olmasından değil kanun gereği mesleki ve teknik ortaöğretimde “öğrenci” olmalarından kaynaklanmaktadır. Bu öğrencilerin “okulda alan eğitimleri”, “çıraklık veya kalfalık/ustalık eğitimleri”, “işletmelerde mesleki eğitimleri” ve “staj eğitimleri” sırasında “hizmet akdi ile çalışmadıkları” kanun koyucu tarafından ayrıca ve özel olarak vurgulanmamıştır. Belirtelim ki 5510 sayılı Kanunun ilk halinde bu öğrenciler için “hizmet akdi ile çalışmadıklarına açıkça yer verilmiştir. Öte yandan 5510 sayılı Kanunun 5.maddesi birinci fıkrasının (a) bendinde, “ceza infaz kurumları ile tutukevleri bünyesinde oluşturulan tesis, atölye ve benzeri ünitelerde çalıştırılan hükümlü ve tutukluların”, “hizmet akdi ile çalışmamakla” birlikte haklarında, iş kazası ve meslek hastalığı ile analık sigortası hükümlerinin uygulanacağı

belirtilmiştir. Dolayısıyla mesleki ve teknik ortaöğretim kurumu öğrencilerinin, işletmelerde mesleki eğitimleri sırasında yaptıkları iş ve işlemler “çalışma” sayılmayıp eğitimlerinin bir parçası olarak kabul edildiğinden, teorik ve pratik eğitimleri sırasında çalışan değil öğrencidirler. Kaldı ki, “*Aday olarak ve olarak; öğrenci statüsünde olup, öğrencilik haklarından yararlanır. Bunlar işyerinde çalışan işçi sayısına dahil edilmezler*” (3308/11).

Mesleki ve teknik ortaöğretim sırasında okulda alan eğitimi, işletmelerde meslek eğitimi ile staj eğitimi gören öğrencilerin 4/a kapsamında sigortalı sayılmaları konusunda bir tereddüt bulunmamaktadır. Öte yandan ustalık telafi eğitimi ve tamamlayıcı eğitimde öğrencilerin işletmelerde mesleki eğitime gönderilebileceği, bunların sigorta primlerinin de 3308 sayılı Kanununun 25. maddesine göre MEB tarafından ödeneceği ifade edilmektedir (OKY/62-3). Buna dayalı olarak da ustalık telafi eğitimine kayıtlı öğrenciler 12.sınıf öğrencisi gibi muamele görmek suretiyle bir işletme ile yapılan Sözleşme ile işletmelerde meslek eğitimine gönderildikleri için sigorta primleri ilgili mesleki ve teknik ortaöğretim okul/kurumu tarafından ödenmektedir (MEB, 2021). Sadece diploma telafi eğitimine katılan öğrencilerin ise sigorta primleri ödenmemektedir (MEB, 2020b). Şu halde ustalık telafi eğitimine katılan öğrenciler sigortalı sayılırken, sadece diploma telafi eğitimine katılan öğrencilerin sigortalı sayılmamaktadır.

Öte yandan meslek ortaokulu öğrencileri ile zanaat atölyelerine katılan ortaokul öğrencileri de sigortalı sayılmamaktadır. Mesleki Eğitim Kurulunun 28/08/2024 tarihli 33.toplantısında alınan kararlardan (4) numaralı kararda, mesleki ve teknik Anadolu liseleri bünyesinde veya bağımsız mesleki ortaokul açılması yönünde çalışma yapılması kararlaştırılmıştır (MEK, 2024). Buna paralel olarak da MEB Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliğinin 11.maddesi yedinci fıkrasına 17/01/2025 tarihi itibarıyla (ç) bendi eklenmiştir. Sözü edilen düzenlemede, “*Farklı program uygulayan ortaokullara kayıt ile varsa alan seçimine ilişkin usul ve esaslar Bakanlıkça belirlenir*” denilmiştir (OÖİKY/11-7.ç). Bu hükme dayalı olarak da meslek ortaokullarına kayıt ve kabul ile diğer hususları düzenleyen bir Yönerge (MOY, 2025) hazırlanmıştır. Özellikle 7 ve 8.sınıf öğrencilerinin “atölye ve beceri gelişimi” meslek dersinin okuldaki laboratuvar ve atölyelerde uygulamalar yapılmak suretiyle verileceği düşünüldüğünde iş kazası ve meslek hastalığı riski ile karşı karşıya kalabilecekleri söylenebilir.

Mesleki Eğitim Kurulunun 28/08/2024 tarihli 33.toplantısında alınan kararlardan (1) numaralı kararda ise, ilköğretim 7 ve 8. sınıf öğrencileri için mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarında uygulanan “Beceri Geliştirme Programının” yaygınlaştırılması kararlaştırılmıştır (MEK, 2024). Bilahare, meslekleri tanıma, atölye ortamını deneyimleme ve farklı alanlarda temel beceri kazanma imkânı sağlama hedefiyle ortaokul 7 ve 8.sınıf öğrencileri için 2024 yılı yaz tatili süresince uygulama

sürdürülmüştür (MEB, 2024). Beceri Geliştirme Programları artık ülkemizin 81 ilinde uygulanmaktadır. Destekleme ve yetiştirme kursları kapsamında açılan zanaat atölyeleri (beceri geliştirme programları) 7 ve 8.sınıfların katılımına açık olarak resmi mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarında yürütülmektedir. Kurs süresince öğrencilerin farklı meslek alanlarında beceri kazanabilmek için, okul/kurum atölye ve laboratuvarlarında her türlü araç ve gereci kullanacakları düşünüldüğünde iş kazası ve meslek hastalığı riski ile karşı karşıya gelebilecekleri söyleyebilir.

Mesleki ve teknik ortaöğretim öğrencileri sırf öğrenci statülerinden dolayı 5510 sayılı Kanunun 5.maddesi birinci fıkrasının (b) bendi uyarınca sigortalı sayılırken, aynı anda tüm sigorta kollarına tabi olacak şekilde 4/a ve 4/b statüsünde sigortalı olarak çalışıyor da olabilirler. Bu durumda sigortalılık hallerinin çakışmasından söz edilebilir (Şakar, 2011; Yüksel, 2012; Ekin, 2016). 5510 sayılı Kanunun 53.maddesi dördüncü fıkrasına göre, sigortalının 4. maddenin birinci fıkrasının (a), (b) ve (c) bentlerinde yer alan sigortalılık halleri ile Kanunun 5.maddesi birinci fıkrasının (a) ve (e) bentlerine tâbi sigortalılık hallerinin çakışması halinde, 4. madde kapsamında sigortalı sayılır. 5510 sayılı Kanunun 5.maddesinde düzenlenen kısmen sigortalılık halleri dikkate alınmaz. Ancak, 4/a, 4/b ve 4/c statüsünde sigortalılık halleri ile Kanunun 5.maddesi birinci fıkrasının (b) bendi kapsamındaki sigortalılık halinin çakışması durumunda hangi sigortalılık halinin esas alınacağına açıklığa kavuşturulması gerekmektedir. Örneğin, bir başka işte bağımsız veya hizmet akdi ile bağımlı olarak çalışmakla birlikte müstakil mesleki eğitim merkezinde eğitim gören öğrenciler açısından sigortalılık hallerinin çakışması ile karşı karşıya kalınabilir. 5510 sayılı Kanunun 5.maddesi birinci fıkrasının (b) bendi kapsamında, işletmelerde mesleki eğitim gören öğrenciler ile staja tabi tutulan öğrencilerin Kanunun 4. maddesinin birinci fıkrasının (a) ve (b) bentlerine tabi çalışmaları halinde 5.maddenin (b) bendi kapsamındaki sigortalılıkları sonlandırılmamaktadır (SGK, 2013). Müstakil mesleki eğitim merkezine kayıtlı olabilmek için “evli olmamak” ve “belli bir yaş üst sınırını aşmamak” gibi bir şart aranmamaktadır. Bu kapsamda olan öğrenciler bir başka yerde tüm sigorta kollarına tabi sigortalı olarak çalışabileceği gibi Sözleşme yaptığı işletmede de tüm sigorta kollarına tabi sigortalı olarak çalışıyor olabilir. Bütün bu hallerde bir yandan tüm sigorta kollarına tabi olarak 4/a veya 4/b kapsamındaki sigortalılık bildirimleri yapılırken bir yandan da 5/b kapsamında sigortalılık işlemleri yerine getirilecektir. 5510 sayılı Kanunun 5.maddesi birinci fıkrasının (b) bendi kapsamında, işletmelerde mesleki eğitim gören öğrenciler ile staja tabi tutulan öğrencilerden, aynı zamanda memur veya diğer kamu görevlisi olarak 4/c statüsünde sigortalı sayılanlar adına ayrıca bildirim yapılmayacağı söylenebilir. Öte yandan, öğrencilerden yaşlılık aylığı alanların bulunması durumunda bunlar için Kuruma sigortalı bildirim yapılacaktır (MEB, 2018).

Mesleki ve teknik ortaöğretim öğrencileri, okulda alan/dal eğitimi dışında kayıtlı oldukları program türüne göre işletmelerde mesleki eğitim ve staj eğitimine de katılmaktadır. Bu durumda haklarında uygulanan kısa vadeli sigorta hükümlerinde değişiklik olabilmektedir. Şöyle ki; Anadolu teknik programı uygulayan okul ve kurumlarda öğrenciler alan veya tamamlayıcı eğitimleri sırasında iş kazası ve meslek hastalığı sigortasına tabi olduğu gibi 11.sınıfın sonuna kadar tamamlamaları gereken 40 günlük staj süresinde de iş kazası ve meslek hastalığı sigortasına tabi olacaktır. Anadolu meslek programı uygulayan okul ve kurumlardaki öğrenciler ise alan veya tamamlayıcı eğitimleri sırasında iş kazası ve meslek hastalığı sigortasına tabi olacaklar, uygulamaya konulması halinde 11.sınıfta haftada 2 gün, 12.sınıfta haftada 3 gün işletmelerde mesleki eğitim gördükleri sürelerde iş kazası ve meslek hastalığı sigortası ile birlikte hastalık sigortasına da tabi olacaklardır. Mesleki eğitim merkezi programı uygulayan okul ve kurumlardaki öğrenciler ise dört yıllık eğitim süresi boyunca haftada 4 gün işletmelerde mesleki eğitim yaptıklarından haklarında iş kazası ve meslek hastalığı sigortası ile hastalık sigortası hükümleri uygulanacaktır.

3308 sayılı Kanununun 25.maddesi beşinci fıkrasında, “*Aday çırak, çırak ve işletmelerde mesleki eğitim gören, staj veya tamamlayıcı eğitime devam eden öğrenciler ile mesleki ve teknik eğitim okul ve kurumlarında alan eğitimine başlayan öğrenciler hakkında 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanununun 23, 24, 35 ve 42 nci maddeleri hükümleri uygulanmaz*” hükmüne yer verilmiştir. 5510 sayılı Kanununun 104.maddesinde de 506 sayılı Kanuna yapılan atıfların 5510 sayılı Kanunun ilgili maddesine, Sosyal Sigortalar Kurumuna yapılmış atıfların da Kuruma (SGK) yapılmış sayılacağı hüküm altına alınmıştır. Yani sözkonusu öğrencilerin iş kazası ve meslek hastalığı sonucu ölümlerinde eş ve çocukları (506/mülga 23) ile anne ve babalarına (506/mülga 24) ölüm geliri bağlanmayacaktır. Öte yandan, iş kazası ve meslek hastalığına bağlı ölümlerde, hak sahiplerinin bu haklardan faydalanamayacağına dair bir düzenlemeye 5510 sayılı Kanunda yer verilmemiştir (Alper, 2010). 5510 sayılı Kanunda aynı yönde bir hükme yer verilmediğinden, sonraki kanun olan 5510 sayılı Kanuna üstünlük tanınmak suretiyle, iş kazası ve meslek hastalığı sonucu ölüm halinde belirtilen kişilere ölüm geliri bağlanması gerektiği ifade edilmektedir (Güzel, vd., 2024, 139).

Genel Sağlık Sigortalısı Sayımları

Mesleki ve teknik ortaöğretim öğrencileri genel sağlık sigortası kapsamına da alınmışlardır. Burada sözü edilen “genel sağlık sigortası kapsamına alınma” hali okulda alan eğitimi sırasında bile doğrudan kendilerinin genel sağlık sigortalısı sayılmalarıdır. Gerçekten de, 5510 sayılı Kanununun 5.maddesi birinci fıkrasının (b) bendine göre; 3308 sayılı Mesleki Eğitim Kanununda belirtilen aday çırak, çırak ve

işletmelerde mesleki eğitim gören öğrenciler, mesleki ve teknik ortaöğretimleri sırasında staja tabi tutulan öğrenciler, mesleki ve teknik ortaöğretim sırasında tamamlayıcı eğitim ya da alan eğitimi gören öğrenciler, 4/a kapsamında sigortalı sayılmakta ve bunlardan bakmakla yükümlü olunan kişi durumunda olmayanlar hakkında ayrıca genel sağlık sigortası hükümleri uygulanmaktadır. Dolayısıyla mesleki ve teknik ortaöğretim öğrencilerinden “bakmakla yükümlü olunan kişi” durumunda olmayanlar yani anne veya babası üzerinden sağlık hak sahiplikleri bulunmayanlar hakkında ayrıca **genel sağlık sigortası** hükümleri uygulanır. Mesleki ve teknik ortaöğretim öğrencilerinden genel sağlık sigortalısının bakmakla yükümlü olduğu kişi kapsamında oldukları halde çeşitli nedenlerle sağlık müstehaklığı onayı verilemeyen kişiler de genel sağlık sigortalısı sayılır (GSSTY/6-5).

Genel sağlık sigortalısı sayılanların çocukları, ana ya da babanın tescil edilmiş olmasına bakılmaksızın 18 yaşını dolduruncaya kadar genel sağlık sigortalısı veya “genel sağlık sigortalısının bakmakla yükümlü” olduğu kişi kabul edilmektedir. Genel sağlık sigortalısının çocuklarından MEB’in lise veya lise dengi okul olarak kabul ettiği eğitim kurumlarında öğrenim gören öğrenciler 20 yaşını dolduracakları tarihe kadar bakmakla yükümlü olunan kişi (sağlık hak sahibi) sayılmaktadır. Ayrıca, mesleki ve teknik ortaöğretim sırasında tamamlayıcı eğitim ya da alan eğitimi gören öğrenciler; 3308 sayılı Kanun kapsamında aday çıraklık ve çıraklık eğitimi ile işletmelerde mesleki eğitim gören öğrenciler; özel eğitim ihtiyacı olan bireyler için mesleki eğitim veren okullar olan özel eğitim meslek lisesi, özel eğitim meslek okulu ve özel eğitim uygulama okuluna devam eden öğrenciler de “*lise ve dengi öğrenim gören öğrenciler kapsamında*” 20 yaşını dolduracakları tarihe kadar bakmakla yükümlü olunan kişi sayılacaktır. Kurum, 18 yaşından büyük öğrencilerin sağlık aktivasyon işlemlerini MEB’den elektronik ortamda alınan bilgilere göre yapmaktadır (SGK, 2017b).

İlk defa 5510 sayılı Kanuna göre sigortalı sayılanların çocukları için yukarıdaki kurallar geçerli olup, bunlardan mesleki ve teknik ortaöğretim öğrencileri bakmakla yükümlü olunan kişi olarak 20 yaşını dolduruncaya kadar sadece sağlık hizmetlerinden, 18 yaşını dolduruncaya kadar ise hem sağlık hizmetlerinden hem de diğer haklardan faydalandırılmaktadır. Ancak, bazı özel durumlarda 20 yaşını dolduran çocuklar da bakmakla yükümlü olunan kişi kabul edilmektedir. Bu durumlardan birincisi, yükseköğretime devam edip etmediğine bakılmaksızın 5510 sayılı Kanun yürürlüğe girmeden önce diğer sosyal sigorta kanunları uyarınca bakmakla yükümlü olunan **kız çocuklarıdır**. Bunlar, 20 yaşını doldurduktan sonra ve yaş üst sınırı aranmaksızın 5510 sayılı Kanun gereğince bakmakla yükümlü olunan kişi sayılmakta; uzun vadeli sigorta kolları kapsamında zorunlu olarak sigortalı (öğrenim yapmakta iken tatil devresinde çalışanlar hariç) sayılmaları, isteğe bağlı sigortalı olmaları, gelir ve/veya aylık almaları ve evlenmeleri sebebiyle durumlarında

değişiklik olduğunda sağlık hizmetlerine erişimleri yeniden değerlendirilmekte, durum değişikliklerinin ortadan kalkması üzerine yeniden bakmakla yükümlü olunan kişi sayılmaktadır (5510/Geçici 12-8). İkincisi ise **erkek çocukların** sağlık hak sahiplikleri ile ilgilidir. 5510 sayılı Kanununun geçici 4.maddesi uyarınca haklarında 5434 sayılı Kanun hükümleri uygulanmaya devam eden 4/c kapsamındaki sigortalıların (5510 sayılı Kanununun 60.maddesi birinci fıkrası (a) bendinin (1) numaralı alt bendi uyarınca genel sağlık sigortalısı sayılanların) 20 yaşını dolduran ve aile yardımı ödeneğine müstehak erkek çocukları 5510 sayılı Kanun kapsamında bakmakla yükümlü olunan kişi sayılmakta; uzun vadeli sigorta kolları kapsamında zorunlu olarak sigortalı (öğrenim yapmakta iken tatil devresinde çalışanlar hariç) sayılmamaları, isteğe bağlı sigortalı olmamaları veya gelir ve/veya aylık almamaları ve evlenmemeleri yani durumlarında değişiklik olmaması şartıyla 25 yaşını dolduruncaya kadar sağlık hizmetlerinden yararlandırılmaktadır (KPGSS/6-3.b; SGK, 2017b).

Mesleki ve teknik ortaöğretim öğrencilerden bakmakla yükümlü olunanların genel sağlık sigortası primleri ayrıca ödenmeyeceği için bu öğrenciler adına yapılan hizmet bildirimlerinde (7) belge türünün seçilmesi gerekmektedir. Bakmakla yükümlü olunmayanların genel sağlık sigortası primleri ise MEB ve ilgili ortaöğretim kurumları tarafından ödenmektedir. Bu öğrenciler için Kuruma yapılan hizmet bildirimlerinde (42) belge türünün seçilmesi gerekmektedir.

Öte yandan müstakil mesleki eğitim merkezlerine devam eden öğrenciler için yaş üst sınırı aranmadığından, 20 yaşını dolduran mesleki eğitim merkezi öğrencilerinin genel sağlık sigortası primlerinin mesleki ve teknik ortaöğretim kurumları tarafından ödenip ödenmeyeceğinin tartışılması gerekmektedir. Müstakil mesleki eğitim merkezine kayıtlı **kız öğrencinin**, 20 yaşını doldurmuş olmakla birlikte herhangi bir yaş üst sınırı olmaksızın bakmakla yükümlü olunan statüsünün devam ediyor olması kaydı ile genel sağlık sigortası primleri okulu tarafından ödenmeyecek ve hizmet bildirimleri (7) belge türünde yapılacaktır. Müstakil mesleki eğitim merkezine kayıtlı **erkek öğrencinin**, 20 yaşını doldurmuş fakat 25 yaşını doldurmamış olup, 5510 sayılı Kanununun geçici 4.maddesi uyarınca anne veya babası hakkında 5434 sayılı Kanun hükümlerinin uygulanmasından dolayı bakmakla yükümlü olunan statüsünün devam ediyor olması kaydı ile genel sağlık sigortası primleri ödenmeyecek ve hizmet bildirimleri (7) belge türü seçilerek yapılacaktır. Benzer şekilde müstakil mesleki eğitim merkezlerine kayıt olmak ve öğrenciliğin devamı için “evli olmama şartı” aranmadığından, evli olan veya kayıt sonrası evlenen müstakil mesleki eğitim merkezi öğrencilerinin bakmakla yükümlü olunan statüleri, 20 yaşını doldurmuş olup olmadıklarına bakılmaksızın durum değişikliği nedeniyle sona ereceği için, bu defa genel sağlık sigortası primleri MEB veya mesleki ve teknik ortaöğretim kurumları tarafından ödenecektir. Bu durumda olan öğrencilerin hizmet bildirimlerinde ise (42) belge türü kullanılacaktır.

Mesleki ve teknik ortaöğretim öğrencilerinin, doğrudan kendi çalışmalarından ötürü 5510 sayılı Kanunun 60.maddesi birinci fıkrasının (a) bendi, gelir veya aylık almalarından ötürü de aynı Kanunun 60.maddesi birinci fıkrasının (f) bendi uyarınca genel sağlık sigortalısı sayılmaları halinde, bu durumlarından dolayı MEB ve ilgili ortaöğretim kurumları tarafından adlarına ayrıca genel sağlık sigortası primi ödenmesi sözkonusu olmayacaktır. 5510 sayılı Kanunun 60. maddesi birinci fıkrasının (c) bendinin (1) numaralı alt bendi kapsamında (*yoksul statü*) genel sağlık sigortalısı sayılanların primleri Hazine tarafından karşılandığı için bu kapsamdaki öğrenciler için de mesleki ve teknik ortaöğretim kurumları tarafından ayrıca GSS primleri ödenmeyecektir. Dolayısıyla bu öğrencilerin hizmet bildirimlerinin (7) belge türü seçilerek düzenlenen prim belgeleri ile beyan edilecektir.

5510 sayılı Kanunun 60.maddesi yedinci fıkrası uyarınca genel sağlık sigortalısı olmaları isteklerine bırakılmış olan **yabancı uyruklu öğrencilerin** süresinde başvurup genel sağlık sigortası primlerini ödemeleri halinde, adlarına ayrıca mesleki ve teknik ortaöğretim kurumları tarafından genel sağlık sigortası primi ödenmeyecektir. Bu öğrencilerin hizmet bildirimleri (7) belge türü seçilerek yapılacaktır. Talepte bulunmayan yabancı uyruklu öğrencilerin ise genel sağlık sigortası primleri ilgili ortaöğretim kurumu tarafından karşılanacak ve hizmet bildiriminde (42) belge türü kullanılacaktır. 5510 sayılı Kanunun 60.maddesi birinci fıkrasının (c) bendinin (2) numaralı alt bendi uyarınca, **uluslararası koruma başvurusu veya statüsü sahibi ve vatansız olarak tanınan yabancı kişiler** zorunlu olarak genel sağlık sigortalısı olup primleri İçişleri Bakanlığı tarafından karşılanmaktadır. Bunlar, mülteci, ikincil koruma veya şartlı mülteci statüsü sahibi veya vatansız olarak tanınan kişilerdir. Bu kapsamdaki mesleki ve teknik ortaöğretim öğrencisi için ilgili okul tarafından ayrıca genel sağlık sigortası primi ödenmeyecek ve hizmet bildirimlerinde (7) belge türü seçilecektir. Ülkemizde bulunan ve zorunlu genel sağlık sigortası kapsamına dahil edilmemiş olan **geçici koruma statüsündeki Suriyeli yabancılar** ve bunların çocuklarının sağlık hizmetleri ödeme güçlerinin olup olmadığına bakılmaksızın 31/12/2025 tarihine kadar, 01/01/2026 tarihinden itibaren de ödeme güçleri olmayanların sağlık hizmetleri Hazine (Göç İdaresi Başkanlığı) tarafından karşılanmaktadır. Dolayısıyla mesleki ve teknik ortaöğretim öğrencisi Suriyeli çocuklar, 5510 sayılı Kanuna göre “genel sağlık sigortalısı” veya “genel sağlık sigortalısının bakmakla yükümlü olduğu kişi” sayılmadıklarından, bunlar için okulları tarafından genel sağlık sigortası primi ödenemeyeceğinden adlarına yapılan hizmet bildirimlerinde (7) belge türünün seçilmesi gerektiği söylenebilir.

Genel sağlık sigortalısı sayılanların çocukları, öğrenci olup olmadıkları üzerinde durulmaksızın, ana ya da babanın tescil edilmiş olmasına bakılmaksızın ve

ilave bir işleme gerek olmaksızın 18 yaşını dolduruncaya kadar “genel sağlık sigortalısı” veya “genel sağlık sigortalısının bakmakla yükümlü olduğu kişisi” olarak herhangi bir şart aranmaksızın **sağlık hizmetlerinden** ve **diğer haklardan** faydalandırılır. Lise veya dengi öğrenimden mezun olanlar 20 yaşını geçmemek ve bakmakla yükümlü olunan kişi ya da 5510 sayılı Kanununun 60.maddesinin birinci fıkrasının (g) bendinde sayılanlar (*varsıl statii*) hariç genel sağlık sigortalısı olmamak şartıyla mezun oldukları tarihi izleyen günden itibaren iki yıl süreyle, prim borçlarına bakılmaksızın bakmakla yükümlü olunan veya hak sahibi kişi sayılmak suretiyle **sağlık hizmetinden** faydalandırılır. İki yıl süre içerisinde lise mezunu olanların 20 yaşını doldurmaları halinde bu hakları sona erer (GSSTY/10-3). Mesleki ve teknik ortaöğretim öğrencilerinin genel sağlık sigortası karşısındaki durumları yaşlarına göre farklılık göstermektedir. Bu öğrenciler 18 yaşını dolduruncaya kadar Kurumca finansmanı sağlanan **sağlık hizmetlerinden** faydalanabildiği gibi **diğer haklardan** da yararlanabilmektedir. Bununla birlikte, mesleki ve teknik ortaöğretim öğrencileri, 20 yaşını geçmemek ve bakmakla yükümlü olunan kişi ya da 5510 sayılı Kanununun 60.maddesinin birinci fıkrasının (g) bendi kapsamında genel sağlık sigortalısı olmamak şartıyla, mezun oldukları tarihi izleyen günden itibaren iki yıl süreyle **sadece sağlık hizmetlerinden** yararlanabilecek, diğer haklardan yararlanamayacaktır. Burada sözü edilen diğer haklar ise 5510 sayılı Kanununun 65. maddesi gereği ödenecek yol, yatak, refakat, yemek ve gündelik giderlerinden oluşmaktadır (Bilgili, 2022; Bilgili, 2025; SHFKY/3-b).

Diğer taraftan, 5510 sayılı Kanununun 3.maddesi birinci fıkrasının (10) numaralı bendine göre, mesleki ve teknik ortaöğretim öğrencisi olarak genel sağlık sigortalısı sayılanların, varsa eş, çocuk, anne ve babaları genel sağlık sigortalısının bakmakla yükümlü olduğu kişi sayılmamaktadır (SGK, 2017b). Bir başka söyleyişle, eğitim ilişkisi bulunan kişiler üzerinden aile fertlerinin sağlık hizmeti talep hakkı bulunmamaktadır (Sözer, 2020,168).

Sigortalı Bildirimleri

Sigortalı İşe Giriş Bildirgesinin Verilmesi

Mesleki ve teknik ortaöğretim öğrencilerinin işe başlamadan önce yani alan eğitimi/staj eğitimi/işletmelerde mesleki eğitimine başlamadan önce e-sigorta üzerinden işe giriş bildirgesi düzenlenmek suretiyle Kuruma bildirilmeleri gerekmektedir. Örneğin mesleki ve teknik ortaöğretimleri sırasında alan eğitimine başlamadan önce verilmesi gerekmektedir (OKY/222-3; SGK, 2013). Mesleki ve teknik ortaöğretim kurumları, bazı sigorta kollarına tabi olmak suretiyle 4/a kapsamında sigortalı sayılan öğrencilerini, sözü edilen eğitimlerine başlamadan

önce, bir başka söyleyişle sigortalılık başlangıç tarihinden önce ve sigortalı işe giriş bildirgesi ile Kuruma bildirmekle yükümlüdür (5510/8-1; SSİY/11-6).

Kapsamdaki öğrencilerin alan eğitimine başlama tarihleri ise farklılık göstermektedir. Şöyle ki, mesleki eğitim merkezleri ve mesleki eğitim merkezi programları uygulayan kurumların öğrencileri **işletmeyle sözleşme imzaladıkları tarihten itibaren**; mesleki ve teknik Anadolu liseleri, çok programlı Anadolu liselerinin mesleki ve teknik alanlarında öğrenim gören öğrenciler alan seçimi yaparak **9. sınıfta eğitim öğretime başladıkları tarihten itibaren**; diğer ortaöğretim kurumlarından ders yılı başladıktan sonra mesleki ve teknik Anadolu liselerine nakil ve geçiş yapan öğrenciler ise **naklen geçiş yaptıkları tarihten itibaren**; mesleki Açık Öğretim Lisesi öğrencileri **yüz yüze eğitime başladıkları tarihten itibaren**; alan eğitimine başlamış sayılmaktadır (MEB, 2018). 02/09/2020 tarihinden itibaren mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarında alan seçimi 9.sınıfta, dala yerleştirme işlemi ise 9.sınıf sonunda (10.sınıfta) yapılmaktadır (OKY/31-1,2). Öğrenci nakilleri sırasında yapılacak işe giriş bildirimleri açısından bu yasal sürenin dikkate alınması gerekmektedir. Buna göre, MEB elektronik otomasyon sistemi (e-Okul, e-Mesem modülü) üzerinden öğrencinin naklinin gerçekleştiği gün, öğrencinin ayrıldığı okul müdürlüğünce “sigortalı işten ayrılış bildirimi” yapılmalı, yine öğrencinin naklinin gerçekleştiği aynı gün bu sefer öğrencinin geldiği okul müdürlüğünce “sigortalı işe giriş bildirimi” yapılmalı ve öğrenci bir sonraki gün eğitim öğretime başlatılmalıdır (MEB, 2018).

Adlarına sigortalı işe giriş bildirgesi düzenlenen mesleki ve teknik ortaöğretim sırasında tamamlayıcı yada alan eğitimi gören öğrenciler için 24/04/2019 tarihi itibarıyla Kurum tarafından ayrı bir sigortalılık kodu geliştirilmiştir. Halihazırda, 3308 sayılı Kanuna tabi aday çırak, çırak ve işletmelerde mesleki eğitim gören öğrenciler için “**7-çırak/mesleki teknik eğitim**”, meslek liselerinde okumakta iken staja tabi tutulan öğrenciler için “**19-stajyer**”, mesleki ve teknik ortaöğretim sırasında tamamlayıcı eğitim yada alan eğitimi gören öğrenciler için “**37-tamamlayıcı ya da alan eğitimi gören öğrenciler**” sigortalılık kodu kullanılmaktadır (SGK, 2013; SGK, 2019a). Dolayısıyla mesleki ve teknik ortaöğretim öğrencilerinin; okulda alan eğitimlerinde 37, staj eğitimlerinde 19 ve işletmelerde mesleki eğitimlerinde 7 nolu sigortalılık kodları kullanılarak işe giriş bildireleri düzenlenecektir. Bazı durumlarda aynı öğrenci için eğitim dönemi içerisinde birden fazla işe giriş bildirgesinin düzenlenmesi de gerekebilir. Örneğin; mesleki ve teknik ortaöğretim kurumunda Anadolu meslek programına kayıtlı olup 9.sınıfta alan/dal eğitimine başlamadan önce 37 sigortalılık kodunda işe giriş bildirgesi verilen öğrenci için 11 veya 12.sınıfa geldiğinde çıkışı yapılacak; bu defa “işletmelerde mesleki eğitimi” için işletmeyle Sözleşme imzalandıktan sonra 7 sigortalılık kodunda işe giriş bildirgesi verilecektir.

Sigortalı İşten Ayrılış Bildirgesinin Verilmesi

5510 sayılı Kanununun 5.maddesi gereğince bazı sigorta kollarına tabi tutulanların sigortalılıkları, sigortalı sayılmalarını gerektiren halin sona erdiği tarihten itibaren sona ermektedir (5510/9-1.d). Örneğin, mesleki ve teknik ortaöğretimleri sırasında tamamlayıcı yada alan eğitimi gören öğrencilerin sigortalılıkları tamamlayıcı yada alan eğitimlerinin sona erdiği tarihten itibaren sona erecektir. **Eğitimi henüz tamamlamamış ara sınıf öğrencileri için ara tatil, yarıyıl tatili ile yaz tatili süresince “Sigortalı İşten Ayrılış Bildirgesi” düzenlenmez (OKY/122-6).** Tatil sürelerinde eksik gün beyan edilerek prim belgelerinde öğrencilerin isimlerine yer vermeye devam edilir. Sigortalılığı sona eren öğrencilerin sigortalı işten ayrılış bildireleri işveren olarak kabul edilen mesleki ve teknik ortaöğretim kurumları tarafından, en geç on gün içinde Kuruma bildirilir (5510/9-3). Sigortalı işten ayrılış bildirgesi e-sigorta yoluyla Kuruma verilir (SSİY/25-1). İşten ayrılış bildirgesi verilmesi gereken yasal süresinin son günü gece 23.59’a kadar verildiğinde süresinde verilmiş sayılmaktadır. Sigortalı işten ayrılış bildirgesinin verilmesi gereken yasal sürenin son gününün resmi tatile rastlaması halinde ise bildire, resmi tatili izleyen ilk iş günü içinde Kuruma verildiği takdirde süresi içinde verilmiş sayılmaktadır (SGK, 2013).

Sigortalılığı sona erenlere ilişkin bildirim, süresi içinde ya da Kurumca belirlenen şekle ve usule uygun olarak yapmayanlar veya Kurumca internet, elektronik veya benzeri ortamda göndermekle zorunlu tutulduğu halde anılan ortamda göndermeyenler hakkında, bir takvim ayında işlenen bu fiillerden dolayı tutmakla yükümlü bulunan defter ve belgelerin ibraz edilmemesi nedeniyle verilmesi gereken ceza tutarını aşmamak kaydıyla her bir sigortalı için asgari ücretin onda biri tutarında idari para cezası uygulanır (5510/102-1.j). Ancak, 5510 sayılı Kanununun 9.maddesi birinci fıkrasının (d) bendinde sayılan ve Kanununun 5.maddesine göre bazı sigorta kollarına tabi tutulan sigortalıların sigortalılıklarının sona ermesine ilişkin Kuruma geç verilen sigortalı işten ayrılış bildirelerinden dolayı idari para cezası uygulanmamaktadır (SGK, 2013; SGK, 2020b). Dolayısıyla, 3308 sayılı Mesleki Eğitim Kanununda belirtilen aday çırak, çırak ve işletmelerde mesleki eğitim gören öğrenciler ile mesleki ve teknik ortaöğretimleri sırasında staj eğitimi, tamamlayıcı yada alan eğitimi gören öğrencilerin işten ayrılış bildirelerinin süresinde verilmemesi halinde idari para cezası uygulanmayacaktır. Kurumun bu istisnai düzenlemesinde resmi veya özel mesleki ve teknik ortaöğretim kurumu ayrımı da yapılmamıştır. 5510 sayılı Kanunda açık bir istisna hükmü bulunmamakla birlikte Kurum idari düzenlemelerinde bu yönde bir istisnaya yer verilmesinin isabetli olmadığını söyleyebiliriz. Bu isabetsizlik öğrenci için işten ayrılış bildirgesinin verilmemesine bağlı değildir. Tersine bu yönde bir kanuni düzenleme yapılması yerinde olabilir. Ancak bunun “kanunsuz suç ve ceza olmaz” ilkesinin

doğal bir sonucu olarak kanuni bir düzenleme ile yapılması gerektiğini söyleyebiliriz.

Hizmetlerin Beyanı: Prim Belgelerinin Gönderilmesi

Prim Belgelerinin Gönderilme Süresi

4/a kapsamında sigortalı sayılanlar için cari aya ilişkin düzenlenecek asıl, ek veya iptal nitelikteki aylık prim ve hizmet belgesi, işverenler tarafından, en geç belgenin ilişkin olduğu ayı izleyen/takip eden ayın 26'sında akşam saat 23.59'a kadar **e-Sigorta** sistemi üzerinden Kuruma göndermek zorundadır. Ayın 15'i ile müteakip ayın 14'ü arasındaki çalışmaları karşılığı ücret alan sigortalıların bildiriminde esas alınacak ay, 15. günün içinde bulunduğu aydır (SSİY/102-3). Genel bütçe kapsamındaki kamu idareleri aylık prim ve hizmet belgesi kullanmaya devam ederken, diğer kamu idareleri muhtasar ve prim hizmet beyannamesi kullanmaktadır. Öte yandan, 2020/Ağustos ayından itibaren özel nitelikteki işyerlerinden aylık prim ve hizmet belgesi değil muhtasar ve prim hizmet beyannamesi gönderilmeye başlanmıştır. 4/c kapsamında sigortalı sayılanları çalıştıran kamu idaresi işverenlerinin düzenleyecekleri aylık prim ve hizmet belgelerini Kuruma verme süresi maaşlarını hak etme ve alma tarihleri esas alınarak belirlenmiştir (SSİY/102-18). Muhtasar ve Prim Hizmet Beyannamesinin ertesi ayın 26. günü akşamı saat 23.59'a kadar yetkili vergi dairesine **e-Beyanname** sistemi üzerinden gönderilmesi gerekmektedir (MUHPHBT/4-6). Bu süre; özel nitelikli işyerleri için 01/01/2020, resmi nitelikli işyerleri için ise 18/08/2021 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere ayın 26'sı olarak belirlenmiştir (SGK, 2021a).

Genel bütçe kapsamındaki kamu idarelerinden biri olarak MEB'e bağlı resmi nitelikli okullarda, mesleki ve teknik ortaöğretim öğrencileri 4/a kapsamında sigortalı sayıldıklarından, bu öğrenciler için düzenlenmesi ve Kuruma gönderilmesi gereken prim belgesi Aylık Prim ve Hizmet Belgesidir. Özel nitelikli mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarında eğitim gören ve 4/a kapsamında sigortalı sayılan öğrenciler için düzenlenmesi ve gönderilmesi gereken prim belgesi ise Muhtasar ve Prim Hizmet Beyannamesidir. MEB'e bağlı resmi nitelikli mesleki ve teknik ortaöğretim kurumları elektronik ortamda düzenleyecekleri aylık prim ve hizmet belgelerini **e-bildirge sistemi** üzerinden Kuruma göndereceklerdir. Özel sektöre ait mesleki ve teknik ortaöğretim kurumları ise elektronik ortamda düzenleyecekleri muhtasar ve prim hizmet beyannamelerini **e-beyanname sistemi** üzerinden ilgili vergi dairesine göndereceklerdir.

Diğer taraftan MEB, resmi nitelikli mesleki ve teknik ortaöğretim öğrencilerin sigorta işlemlerinde ayın 1'i ila 30'u arasındaki çalışmaları karşılığı ücret

alan sigortalılar gibi işlem yapılmasını istemektedir. Hatta ücret aralığı ayın 15'i ile takip eden ayın 14'ü olarak işyeri tescili yapılmış okulların, Kuruma başvurup “ters işyeri” şeklinde kodlama yapılması istenmektedir (MEB, 2018). Buna göre, resmi nitelikli bir mesleki ve teknik ortaöğretim kurumuna ait olan işyeri sicil numarasından sözleşmeli ve ücretli öğretmenler ile işçiler gibi 4/a kapsamında sigortalı sayılanların bildirimleri yapılırken, ters işyeri kodlaması yapılmak suretiyle kapsamdaki öğrencilerin bildirimleri de aynı işyeri sicil numarası üzerinden yapılacaktır. MEB'in bu talimatı uyarınca yapılan işlemlerin hatalı olduğu söylenebilir. MEB, resmi nitelikli mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarında tamamlayıcı yada alan eğitimi gören öğrencilerin ücret ödeme dönemini ayın 1'i ile 30'u olarak serbestçe belirleyebilir. Ancak, aynı serbesti bu okullarda kadrolu öğretmen, sözleşmeli öğretmen ve işçi olarak çalışanlar için sözkonusu değildir. Kamu idarelerince çalışanlar için ücretlerin ödenme tarihleri ise özel bir kanun ile düzenlenmiştir (Bilgili, 2021). 3472 sayılı Kanuna göre, istisnalar hariç Devlet memurları ile sözleşmeli personel dahil diğer kamu görevlilerinin aylık ve sözleşme ücretleri her ayın 15'inde peşin ödenmektedir. Kamuda çalışan işçi ücretlerinin ise çalıştıktan sonra ay sonu olan her ayın 14'ünde ödenmesi gerekmektedir.

Şu halde, resmi nitelikli mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarında çalışan 4/a kapsamındaki sözleşmeli personel ile işçi sigortalılar için ücret ödeme dönemi kural olarak ayın 15'i ile takip eden ayın 14'ü olduğundan, bunların hizmet bildirimleri ayrı bir işyeri sicil numarasından yapılmalıdır. Resmi nitelikli mesleki ve teknik ortaöğretim öğrencileri için ücret ödeme dönemi aylık olarak ayın 1'i ile 30'u olarak belirlendiği durumlarda, bunların hizmet bildirimlerinin Kurumda tescil edilecek ayrı bir işyeri sicil numarası üzerinden yapılması gerekecektir. Zira, tescili yapılacak işyerinde, hem ayın 1'i ile 30'u arasında, hem de ayın 15'i ile müteakip ayın 14'ü arasındaki döneme ait çalışmalarına istinaden ücret alan 4/a kapsamında sigortalıların bulunması halinde, her iki çalışma döneminden dolayı iki ayrı işyeri bildirgesi düzenlenerek ayrı ayrı işyeri tescili yapılacaktır (SGK, 2020a). Dolayısıyla, her iki çalışma döneminden dolayı iki ayrı işyeri bildirgesi verilmesinin gerektiği durumlarda işyeri bildirimlerinin verilmemesi halinde Kurumca ayrı ayrı idari para cezası uygulanacaktır (SGK, 2020b). Anlaşılacağı üzere bu talimatıyla MEB, kendi okullarına SGK tarafından idari para cezası uygulanması için adeta davetiye çıkardığı söylenebilir.

Prim Belgelerinde Seçilebilecek Belge Türleri

Belge türü, işverenlerce düzenlenip Kuruma verilen aylık prim ve hizmet belgeleri ile muhtasar ve prim hizmet beyannameleri için Kurumca geliştirilmiş olan iki haneli kod numaralarıdır. Aynı işyerinde çalışmakla birlikte farklı sosyal sigorta hükümlerine tabi sigortalılar için farklı belge türleri seçilmekte yahut farklı belge

türlerinde prim belgeleri düzenlenmektedir. SGK, haklarında farklı sigorta kollarına ilişkin hükümler uygulanan sigortalıların farklı belge türleri seçilmek suretiyle düzenlenecek olan prim belgeleriyle bildirilmesini sağlamak amacıyla bu idari düzenlemeleri yapmıştır (Demirci, 2010, 34). Mesleki ve teknik ortaöğretim kurumu öğrencisi olarak işletmelerde meslek eğitimi ve staj eğitimine katılan öğrencilerin kazanç ve hizmet bildirimleri için öteden beri (7) ve (42) ile (22) ve (43) belge türleri kullanılırken (SGK, 2016), mesleki ve teknik ortaöğretim sırasında tamamlayıcı veya alan eğitimine katılan öğrenciler için 2016/Aralık ayından geçerli olmak üzere Kurum tarafından (49) ve (50) nolu belge türleri geliştirilmiştir (SGK, 2017a).

Mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarında **Anadolu teknik programına** kayıtlı öğrencilerin “okulda alan eğitimlerinin” devamı süresince hizmet bildirimleri yapılırken bakmakla yükümlü olunanlar için “49”, bakmakla yükümlü olunmayanlar için “50” belge türünün seçilmesi gerekmektedir. Bu program kapsamındaki öğrencilerin 40 iş günü olan zorunlu “staj eğitimleri”, ister işletmelerde ister okulda yapılsın staj sürelerine ait hizmet bildirimlerinde “22” ve “43” belge türleri kullanılacaktır. Staja tabi tutulan öğrencilerden bakmakla yükümlü olunanlar için “22” belge türü, bakmakla yükümlü olunmayanlar için ise “43” belge türü seçilmesi gerekmektedir. **Anadolu meslek programına** kayıtlı öğrencilerin de “okulda alan eğitimlerinin” devamı süresince hizmet bildirimleri yapılırken bakmakla yükümlü olunanlar için “49”, bakmakla yükümlü olunmayanlar için “50” belge türünün seçilmesi gerekmektedir. Bu programa devam eden 11.sınıf öğrencileri için haftada 2 gün, 12.sınıf öğrencileri için ise haftada 3 gün “işletmelerde mesleki eğitimleri” kapsamındaki sürelerine ait hizmet bildirimlerinde “7” ve “42” belge türleri kullanılacaktır. Bunlardan bakmakla yükümlü olunanlar için “7” belge türü, bakmakla yükümlü olunmayanlar için ise “42” belge türü seçilmesi gerekmektedir. **Mesleki eğitim merkezi programı** uygulayan okul ve kurumlarda ise dört yıllık eğitim süresi boyunca öğrenciler meslek alanlarında bir işletme ile yapılan Sözleşme doğrultusunda haftada 4 gün “işletmelerde mesleki eğitim/beceri eğitimi”, haftada bir gün ise okulda genel bilgi dersleri ile mesleklerine ilişkin teorik eğitim almaktadır. Bu kapsamdaki öğrenciler için tüm eğitim sürelerinde yapılacak hizmet bildirimlerinde “7” ve “42” belge türleri kullanılmaktadır (SGK, 2017a; SGK, 2019a).

Kazanç ve Gün Sayılarının Hesaplanması ve Bildirimi

Prime Esas Kazanç Beyanı

Mesleki ve teknik ortaöğretim öğrencileri adına beyan edilecek prime esas kazanç tutarının tespiti açısından hem 5510 sayılı Kanuna hem de 3308 sayılı Kanuna bakılması gerekmektedir. Tüm sigorta kollarına tabi 4/a kapsamındaki sigortalıların

prime esas kazançlarını, hak ettikleri ücretler, prim ve ikramiye cinsinden yapılan ödemeler ile aynı nitelikte olmak kaydı ile idare ve yargı mercilerince verilen karar uyarınca yapılan ödemeler oluşturmaktadır. Mesleki ve teknik ortaöğretim öğrencilerine de ücret ödenmektedir. Aday çırak ve çıraklar ile işletmelerde mesleki eğitim gören, staj veya tamamlayıcı eğitime devam eden öğrencilere işletmeler tarafından ödenecek ücret ve bu ücretlerdeki artışlar Sözleşme ile tespit edilmektedir. Ancak, işletmelerde mesleki eğitim gören öğrenciler ile mesleki ve teknik ortaöğretim okul ve kurumlarında staj veya tamamlayıcı eğitim gören öğrencilere asgari ücretin net tutarının; yirmi ve üzerinde personel çalıştıran işyerlerinde %30'ndan, yirmiden az personel çalıştıran işyerlerinde %15'nden, aday çırak ve çırağa yaşına uygun asgari ücretin %30'ndan, kalfalık yeterliğini kazanan mesleki eğitim merkezi 12. sınıf öğrencilerine asgari ücretin %50'nden aşağı ücret ödenemez (3308/25-1). Yapılan ücret ödemeleri bir iş karşılığı "hak edilen ücret" olmayıp, esasen kanun gereği ödenen "sosyal ücret" olarak kabul edilmektedir. Okulda alan eğitimi gören öğrencilerin ise ücret hakkı bulunmamaktadır.

Öğrencilere ödenen ücretler ile bunlar adına Kuruma beyan edilen prime esas kazançlar arasında bir ilişki kurulmamıştır. Kapsamdaki öğrenciler için beyan edilecek prime esas kazanç, bu öğrencilere ödenen ücretten bağımsız olarak belirlenmiştir. Sözü edilen öğrenciler, tabi oldukları kısa vadeli sigorta kolları kapsamında 4/a statüsünde sigortalı sayılmakla birlikte, genel olarak 4/a statüsünde sigortalılar açısından geçerli olan ve 5510 sayılı Kanunun 80.maddesi birinci fıkrasının (a) bendinde yer verildiği üzere ücretleri ile prim ve ikramiye cinsinden ödemelerin prime esas kazancı oluşturması ilkesinden muaf tutulmuşlardır. Sözü edilen öğrencilere ödenen ücretler, "hak edilen ücretler" gibi sigorta primine esas kazanç olarak değerlendirilmemiştir. 6764 sayılı Kanunla 5510 sayılı Kanunun 80.maddesinin birinci fıkrasının (k) bendinde yapılan değişiklikle, 09/12/2016 tarihinden itibaren aday çırak, çırak, işletmelerde mesleki eğitim gören öğrenciler gibi mesleki ve teknik ortaöğretim sırasında staj, tamamlayıcı eğitim ya da alan eğitimi gören öğrencilerin de prime esas kazançlarının ilgili kanunlarında öngörüldüğü şekilde belirleneceği hüküm altına alınmış ve 3308 sayılı Kanunun 25. maddesinde bu tutar asgari ücretin %50'si olarak belirlenmiştir.

Prim Ödeme Gün Sayısı Beyanı

Mesleki ve teknik ortaöğretim öğrencileri için aylık prim ve hizmet belgesi/muhtasar prim ve hizmet beyannamesi düzenlenirken, prim ödeme gün sayısının kural olarak otuz (30) gün olarak bildirilmesi gerekmektedir. Bildirim yapılan takvim ayının kaç gün çektiğinin sonuca bir etkisi bulunmamaktadır. Dahası, o takvim ayına rastlayan ulusal bayram ve genel tatil günleri ile o aydaki hafta sonu tatilleri öğrencilik süresinden sayılarak prim ödeme gün sayısı 30 gün olarak bildirilmeye devam edilecektir. MEB ise öğrencilerin işletmede beceri

eğitime devam ettiği gün sayısı esas alınarak sigorta primlerinin hesaplanacağından söz etmektedir (MEB, 2016). Sözkonusu öğrenciler için aylık prim ödeme gün sayılarının hesaplanmasında parmak hesabı ile de hesaplama yapılacak haller olabilecektir. 3308 sayılı Kanuna göre “*aday çırak, çırak ve işletmelerde mesleki eğitim gören öğrenciler*” ve “*meslek liselerinde okumakta iken staja tabi tutulan öğrenciler*” için prim ödeme gün sayısının hesaplanmasında da aynı esaslar geçerlidir (SGK, 2015; SGK, 2017c; SGK, 2021b).

Ay/dönemin* ilk gününde Sözleşme imzalayan veya eğitim-öğretime başlayanlar ile ay/dönem içinde işe girişi veya işten çıkışı bulunmayan ve o ayda eğitimleri (teorik ve beceri) tam olan sigortalıların/öğrencilerin prim ödeme gün sayıları, ay/dönemin kaç gün olduğuna bakılmaksızın 30 gün olarak hesaplanacaktır. Örneğin; mesleki ve teknik Anadolu lisesi Anadolu teknik Programına kayıtlı 12.sınıf öğrencileri, ilgili ay içinde eğitime başlama ve sona erme hali olmaması ve o aydaki eğitimlerinin tam olması kaydı ile beyan edilecek prim ödeme gün sayıları ayın kaç gün olduğuna bakılmaksızın 30 gün olacaktır. Ay/dönem (ilk günü hariç) içinde Sözleşme imzalayan, eğitim-öğretime başlayan o ayda eğitimleri (teorik ve beceri) tam olan sigortalıların/öğrencilerin prim ödeme gün sayıları, Sözleşme imzalanan veya eğitim-öğretime başlanılan tarih ve ay/dönemin kaç gün olduğuna bakılarak parmak hesabı yapılmak suretiyle hesaplanacaktır. Ay/dönemin son gününde eğitim aldıktan sonra Sözleşmesi veya eğitim-öğretimi sona eren sigortalılar hariç olmak üzere, ay/dönem içinde Sözleşmesi veya eğitim-öğretimi sona eren ve o ayda eğitimleri (teorik ve beceri) tam olan sigortalıların prim ödeme gün sayıları, Sözleşmenin/eğitim-öğretimin sona erdiği tarih ve ay/dönemin kaç gün olduğuna bakılarak parmak hesabı yapılmak suretiyle hesaplanacaktır. Mesleki ve teknik ortaöğretim öğrencileri için ne ara tatil/yarı yıl tatillerinde ne de yaz tatillerinde işten ayrılış bildirimleri yapılmayacaktır. Kapsamdaki öğrencilerin sigortalı sayılmalarının sebebi çalışmalarını değil öğrenci olarak alan eğitimi veya tamamlayıcı eğitim, staj eğitimi ve işletmelerde meslek eğitimi görmeleridir. Öğrencilikleri sona ermediği müddetçe de sigortalılıkları devam edecektir.

Eksik Gün Bildirimi ve Nedenleri

Mesleki ve teknik ortaöğretim öğrenciler için hizmet beyan edilirken koşulların varlığı halinde eksik gün bildirilmesi mümkündür. Şöyle ki, ay/dönem içinde işe girişi veya işten çıkışı bulunmayan, bazı eğitim (teorik ve/veya beceri) günlerinde devamsızlığı bulunan ve beceri eğitimine gelmediği günler için de ücret ödenmediği beyan edilen sigortalılara ilişkin olarak, aylık prim ve hizmet belgesinde/muhtasar

* Buradaki “ay” kavramı ilgili takvim ayını ifade etmektedir. “Dönem” ise ayın 15’i ile takip eden ayın 14’ü arasındaki zaman dilimini ifade etmektedir.

ve prim hizmet beyannamesinde kayıtlı eksik gün nedeni hanesine, sigortalının durumunu açıklayan eksik gün nedenine ilişkin kod numarası kaydedilecektir. Buna göre, ay içinde bazı eğitim (teorik ve/veya beceri) günlerinde devamsızlığı bulunan sigortalılara ilişkin olarak düzenlenecek prim belgesinde kayıtlı eksik gün nedeni hanesine, 01-istirahat, 03-disiplin cezası, 04-gözültüne alınma, 05-tutukluluk, 10-genel hayatı etkileyen olaylar, 11-doğal afet, 12-birden fazla neden, 15-devamsızlık ve 21-diğer ücretsiz izin eksik gün nedenlerinden birisi yazılabilecektir. Kurum, bu nedenler haricinde bir başka eksik gün sebebinin yazılmaması gerektiğini ifade etmektedir (SGK, 2015; SGK, 2017c; SGK, 2021b).

Mesleki ve teknik ortaöğretim öğrencileri için ara tatil ve yarı yıl tatilleri ile yaz tatillerinde işten ayrılış bildirimleri yapılmaması gerektiğini yukarıda belirtmiştik. Örneğin, yarı yıl tatilinde işletmede mesleki eğitim veya staj çalışmasına gitmeyip tatil yapan öğrenciler izinli sayıldıklarından Kuruma “21” kodunda eksik gün bildirimini yapılacaktır. Yaz tatilinde de Haziran ve Eylül aylarında alan eğitimi yapıldığından bu aylarda nedeni belirtilerek eksik gün bildiriminde bulunulacaktır. Temmuz ve Ağustos aylarında eğer alan eğitimi ya da staj çalışması yoksa sıfır (0) gün ve sıfır (0) kazanç üzerinden yine 21 kodunda eksik gün bildirimini yapılacaktır (MEB, 2018). Öğrencinin herhangi bir özüre dayanmayan devamsızlığı ücretsiz izin süresinden düşülerek gün sayısı beyan edilecektir.

Esasen öğrenim gördüğü program türü esas alınarak işletmelerde mesleki eğitim/ tamamlayıcı eğitim/staj süresinde öğrenciye ara tatil, yarıyıl ve yaz tatili süresince toplam bir ay ücretli izin verilir. Kapsamdaki öğrencilere verilen ücretli izin sürelerinde de eksik gün bildirimini yapılması gerekmektedir. Zira, bunlara ödenen ücret ile prime esas kazançları arasında bir illiyet bulunmamaktadır. Başka bir söyleyişle, ara tatil, yarıyıl ve yaz tatillerinde ücret ödenmiş olması, bunlar için prim ödeme gün sayısının diyelim 30 gün bildirilmesi sonucunu doğurmaz. Anlaşılan, öğrencilerin hizmet bildirimlerinde prime esas kazançları ile prim gün sayıları arasında bir ilişki bulunmadığından, ücretli de olsa izinli olduklarında prim ödeme gün sayısının eksik beyan edilmesi gerekecektir. Ayrıca mazeretleri kabul edilenlere okul/kurum müdürlüğünün görüşü alınarak bir aya kadar ücretsiz mazeret izni de verilebilir (3308/26). Ücretsiz mazeret izni verildiğinde de eksik gün bildirimini yapılacaktır.

Önceden öngörülemeyen durumlar için “13 Diğer nedenler” eksik gün kodunun da seçilebilir olması gerekmektedir. Kurumun tersine MEB, Mesleki Açık Öğretim Lisesinde yüz yüze eğitime devam eden öğrenciler için yüz yüze eğitim alacağı aylık gün sayısı belirlenerek “13-Diğer nedenler” kodunda eksik gün bildirimini yapılabileceğini ifade etmiştir. Örneğin, haftada 3 gün yüz yüze eğitime devam eden bir öğrencinin bir ayda en fazla 5 hafta eğitim alabileceği göz önünde bulundurulduğunda, $3 \times 5 = 15$ gün üzerinden bildirim yapılacaktır. Öğrencinin yüz

yüze eğitimde devamsızlık yaptığı günlerin toplamı ile eğitim süresi bir ayda 4 hafta veya daha az olması durumunda, eğitim yapılmayan gün sayısının “13” kodunda eksik gün bildirimi yapılacağı ifade edilmiştir (MEB, 2018). Mesleki Açık Öğretim Lisesi öğrencilerinin devamsızlıktan kaldıklarının kesinleştiği tarih itibariyle sigortalı işten ayrılış bildireleri ile çıkışları yapılacak, ikinci dönem yüz yüze eğitim imkânı bulunmadığından da sigortalı işe girişleri yapılmayacaktır.

Aynı ay içerisinde birden fazla belge türü seçilmesi/bildirimde bulunulması halinde ise “25-Diğer belge/kanun türlerinden gün tamamlama” eksik gün nedeninin kullanılabilir olması gerekmektedir. Sosyal güvenlik uygulamasında “25” numaralı eksik gün kodu, sigortalının birden fazla belge ya da kanun türünden bildirilmesinin gerektiği hallerde kullanılır. Örneğin, 37 sigortalılık kodunda sigortalı işe giriş bildirgesi verilerek “okulda alan eğitime” başlayan öğrenci için eğitim gördüğü program türüne göre “işletmelerde meslek eğitimi” veya “staj eğitimi” almaya başlamadan önce 23 kodunda işten ayrılış bildiregesinin verilmesi ve bilahare aynı öğrencinin eğitim gördüğü program türüne göre de 7 yahut 19 sigortalılık kodunda işe giriş bildiregesinin düzenlenmesi gerekmektedir. Bununla birlikte, başlangıçta yapılan işe girişten sonra işten ayrılış/yeniden giriş yapılmadığı durumlarda aynı ay içerisinde 49 ve 7 yahut 50 ve 22 belge türleri ile bildirim yapılması sözkonusu olacağı için, birden fazla eksik gün nedeni de bulunmuyor ise, diyelim 49 belge türünde 20 gün sayısı, 7 belge türünde de 10 gün sayısı beyan edildiğinde, her iki belge türünde yapılan bildirimlerde eksik gün nedeni olarak “25” kodunun girilmesi gerektiğini söyleyebiliriz. Şu halde sadece tabloda yer verilen eksik gün sebepleri değil yukarıda açıklandığı üzere gerektiğinde 13 ve 25 nolu eksik gün kodları da seçilebilir.

Yabancı uyruklu sigortalılar yönünden (mesleki ve teknik ortaöğretim öğrencileri dahil) seçilebilecek eksik gün nedenleri Kurum tarafından başlangıçta; 1-İstirahat, 4-Gözaltına Alınma, 5-Tutukluluk, 8-Grev, 9-Lokavt, 10-Genel Hayatı Etkileyen Olaylar ve 11-Doğal Afet kodlarıyla sınırlandırılmıştır (SGK, 2019b). Ancak, sigortalının birden fazla belge yada kanun türünden bildirilmesinin gerektiği hallerde ve özellikle de yabancı uyruklu öğrencilerin bildirimlerinde ortaya çıkan sorunlar üzerine bu sınırlandırma kaldırılmıştır. Dolayısıyla aylık prim ve hizmet belgesi/muhtasar ve prim hizmet beyannamesi düzenlenirken yabancı uyruklu öğrenciler yönünden 7, 22, 42, 43, 49 ve 50 nolu belge türleri yönünden eksik gün kontrolü bulunmamaktadır (SGK, 2019c).

Sonuç

Mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarında örgün eğitim görenlere “öğrenci” denilmektedir. Mesleki ve teknik ortaöğretimde öğrenci, mesleki eğitim merkezi programına devam eden çırakları da ihtiva eden, Anadolu meslek ve Anadolu

teknik programı kapsamındaki öğrenciler ile bu öğrencilerden “stajyerler” ve “işletmelerde meslek eğitimi görenleri” de kapsayan geniş bir kavramdır. Geçici koruma statüsünde bulunanlar dahil ülkemizdeki yabancı uyruklu kişiler de mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarına öğrenci olarak kabul edilebilmektedir. Genel olarak ortaöğretim kurumlarına kaydolmak için ortaokulu veya imam-hatip ortaokulunu bitirmiş ve öğretim yılının başlayacağı tarihte 18 yaşını bitirmemiş olma, mesleki eğitim merkezi programına kayıt olacaklarda ise 14 yaşını doldurmuş olma şartı aranmaktadır. Müstakil mesleki eğitim merkezi programına kayıt olacaklarda ise 14 yaşını doldurmuş olma şartı hariç herhangi bir yaş üst sınırı bulunmamaktadır. Örneğin, 30 yaşında evli bir kişi de müstakil mesleki eğitim merkezine kayıt yaptırabilmektedir.

Mesleki ve teknik ortaöğretim öğrencilerinin sosyal güvenliğine ilişkin kurallar sözü edilen öğretim programlarının gerektirdiği özel durumlar dikkate alınarak belirlenmiştir. Buna göre okulda alan/dal eğitimi alan öğrenciler hakkında iş kazası ve meslek hastalığı sigortası, mesleki eğitim merkezi programı (çıraklık ve kalfalık eğitimi) öğrencileri hakkında eğitim sürelerinin tamamında işletmelerde meslek eğitimine katıldıkları için iş kazası ve meslek hastalığı ile hastalık sigortası, Anadolu teknik programı öğrencileri hakkında işletmelerde staj eğitimleri sırasında iş kazası ve meslek hastalığı sigortası, Anadolu meslek programı öğrencileri hakkında işletmelerde meslek eğitimleri sırasında iş kazası ve meslek hastalığı ile hastalık sigortası hükümleri uygulanmaktadır. Bu öğrenciler 4/a kapsamında sigortalı sayılırlar ve bunlardan bakmakla yükümlü olunan kişi durumunda olmayanlar hakkında ayrıca genel sağlık sigortası hükümleri uygulanır. Geçici koruma statüsündekiler dahil yabancı uyruklu öğrenci olarak ülkemizdeki mesleki ve teknik ortaöğretimlerine devam edenler de sosyal koruma kapsamındadır.

Bahsi geçen öğrencilerin sigorta primleri ile bunlardan sağlık hak sahibi olmayanların yani sırf öğrencilikleri nedeniyle genel sağlık sigortalısı sayılanların genel sağlık sigortası primleri MEB ve ilgili ortaöğretim kurumları tarafından ödenir. Prim ödeme yükümlüsü mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarıdır. Ancak bazı öğrencilerin zorunlu genel sağlık sigortası primleri MEB tarafından ödenmemektedir. Bunlar, kendileri aynı zamanda zorunlu sigortalı olan öğrenciler, Kurumdam aylık alan öğrenciler, genel sağlık sigortalısı olmaları isteklerine bırakılmış olan yabancı uyruklu öğrencilerden talepte bulunup genel sağlık sigortalısı olarak tescili yapılmış olanlar, primleri Hazine tarafından karşılanan *yoksul statüde* genel sağlık sigortalısı sayılan öğrenciler ile primlerini kendileri ödeyen *varsıl statüde* genel sağlık sigortalısı sayılan öğrenciler. Ancak, müstakil mesleki eğitim merkezlerine kayıtlı olan öğrencilerden, evli olanların, 20 yaşını doldurmuş olmakla birlikte sağlık hak sahipliği bulunmayan kız çocuklarının ve 5434 sayılı Kanuna göre sağlık hak sahipliği olan erkek çocuklardan 25 yaşını dolduranların genel sağlık

sigortası primlerinin ilgili mesleki ve teknik eğitim kurumu tarafından ödenmesi gerekmektedir.

Öte yandan mesleki eğitim merkezi ustalık telafi eğitimine katılan öğrencilerin sigorta primleri karşılanırken sadece diploma telafi eğitimine kayıtlı öğrencilerin sigorta primleri ödenmemektedir. Meslek ortaokulu öğrencileri ile zanaat atölyelerine katılan öğrencilerin de sosyal korumanın dışında bırakıldıkları görülmektedir. Mesleki ve teknik Anadolu liseleri bünyesinde açılan meslek ortaokullarında, özellikle 7 ve 8.sınıf öğrencileri için laboratuvar ve atölyelerde uygulamalar yapılmak suretiyle verilecek olan “atölye ve beceri gelişimi” meslek dersi sebebiyle iş kazası ve meslek hastalığı riski ile karşı karşıya kalabilecekleri beklenebilir. Destekleme ve yetiştirme kursları kapsamında açılan beceri geliştirme programları (zanaat atölyeleri) ortaokul 7 ve 8.sınıfların katılımına açık olarak resmi mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarında yürütülmektedir. Kurs süresince öğrencilerin farklı meslek alanlarında beceri kazanabilmek için, okul/kurum atölye ve laboratuvarlarında her türlü araç ve gereci kullanacakları düşünüldüğünde iş kazası ve meslek hastalığı riski ile karşı karşıya kalmalarının ihtimal dahilinde olduğu söylenebilir. Bununla birlikte kapsamdaki meslek ortaokulu öğrencileri ile beceri geliştirme programlarına katılan ortaokul öğrencileri hakkında “iş kazası ve meslek hastalığı sigortası” hükümleri uygulanmamaktadır. Şu halde meslek ortaokulu öğrencileri ile beceri geliştirme programlarına katılan ortaokul öğrencileri, mevcut durumda neredeyse uygulanması kalmadığı anlaşılan “aday çıraklık” müessesesiyle bağlantısı kurulmak suretiyle yapılacak kanuni düzenlemeyle sosyal koruma kapsamına alınabilirler.

Kapsamdaki öğrencilerin sigortalı işe giriş ve işten ayrılış bildirimlerinin ilgili mesleki ve teknik ortaöğretim kurumları tarafından yapılması gerekmektedir. Öğrencilerin işe giriş bildirgeleri eğitime başlamadan en az bir gün önce, sigortalılığı (eğitimi) sona eren öğrencilerin işten ayrılış bildirgeleri ise en geç on gün içinde Kuruma gönderilmelidir. Öğrencilerin işe giriş bildirgelerini yasal süresinde Kuruma göndermeyen mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarına idari para cezası uygulanırken, sigortalılıklarının sona ermesine ilişkin Kuruma geç verilen sigortalı işten ayrılış bildirgelerinden dolayı idari para cezası uygulanmamaktadır. Sigortalı işten ayrılış bildirgesinin geç verilmesi durumunda idari para cezası uygulanmamasının ise kanuni bir dayanağı bulunmayıp Kurumun idari bir tasarrufuna dayanmaktadır. Belirtelim ki, gerekli görülen bu uygulama kanuni dayanağa kavuşturulmalıdır.

Kapsamdaki öğrencilerin prim ödeme gün sayılarının hesaplanması ile sigortalı hizmetlerinin ve kazançlarının süresinde ve uygun prim belgeleriyle Kuruma beyan edilmesi yükümlülüğü de mesleki ve teknik ortaöğretim okul veya kurumlarına aittir. MEB’e bağlı resmi okul veya kurumlar aylık prim ve hizmet

belgesiyle e-sigorta sistemi üzerinden beyanda bulunurken özel mesleki ve teknik ortaöğretim okulları muhtasar ve prim hizmet beyannamesi ile e-beyanname sistemi üzerinden bildirim yapmak zorundadır. 4/a kapsamında sigortalı sayılan mesleki ve teknik ortaöğretim öğrencileri için düzenlenecek olan Aylık Prim Ve Hizmet Belgesi ile Muhtasar ve Prim Hizmet Beyannamesinin en geç belgenin ilişkin olduğu ayı izleyen/takip eden ayın 26. günü akşamı saat 23.59'a kadar gönderilmesi gerekmektedir. Aksi halde idari para cezası yaptırımını ile karşı karşıya kalınabilir.

Öta yandan MEB, resmi nitelikli mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarında eğitim gören öğrencilerin sigortalama işlemlerinde ayın 1'i ile 30'u arasındaki çalışmaları karşılığı ücret alan sigortalılar gibi işlem yapılmasını istemektedir. Hatta ücret aralığı ayın 15'i ile takip eden ayın 14'ü olarak tescili yapılmış okulların, Kuruma başvurup "ters işyeri" şeklinde kodlama yapılması istenmektedir. 3472 sayılı Kanuna göre, istisnalar hariç Devlet memurları ile sözleşmeli personel dahil diğer kamu görevlilerinin aylık ve sözleşme ücretleri her ayın 15'inde peşin ödenmektedir. Kamuda çalışan işçi ücretlerinin ise çalıştıktan sonra ay sonu olan her ayın 14'ünde ödenmesi gerekmektedir. MEB'in bu talimatı uyarınca yapılan işlemlerin hatalı olduğu söylenebilir. Şöyle ki, resmi nitelikli mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarında eğitim gören öğrencilerin ücret ödeme dönemi aylık olarak ayın 1'i ile 30'u olarak belirlendiği durumlarda, bunların hizmet bildirimlerinin Kurumda tescil edilecek ayrı bir işyeri sicil numarası üzerinden yapılması gerekecektir. Zira, tescili yapılacak işyerinde, hem ayın 1'i ile 30'u arasında, hem de ayın 15'i ile müteakip ayın 14'ü arasındaki döneme ait çalışmalarına istinaden ücret alan 4/a kapsamında sigortalıların bulunması halinde, her iki çalışma döneminden dolayı iki ayrı işyeri bildirgesi düzenlenerek ayrı ayrı işyeri tescili yapılacaktır. Dolayısıyla, her iki çalışma döneminden dolayı Kuruma iki ayrı işyeri bildirgesi verilmesinin gerektiği durumlarda işyeri bildirelerinin verilmemesi halinde Kurumca ayrı ayrı idari para cezası uygulanacaktır. Milli Eğitim Bakanlığı, sözkonusu talimatı ile kendi okullarına SGK tarafından idari para cezası uygulanması için adeta davetiye çıkarmıştır denilebilir.

Aylık Prim Ve Hizmet Belgesi ile Muhtasar ve Prim Hizmet Beyannamesi düzenlenip gönderilirken seçilecek belge türleri de önem arz etmektedir. Buna göre, mesleki ve teknik ortaöğretim sırasında okulda alan eğitimi gören öğrencilerden bakmakla yükümlü olanlar için "49" belge türünde, bakmakla yükümlü olunmayanlar için ise "50" belge türünde; bu öğrencilerden **Anadolu teknik programına** kayıtlı olanların 40 iş günü olan zorunlu "staj eğitimleri sürelerine" ait hizmet bildirimlerinde bakmakla yükümlü olanlar için "22" belge türü, bakmakla yükümlü olunmayanlar için ise "43" belge türünde, **Anadolu meslek programına** devam eden 11.sınıf öğrencileri için haftada 2 gün, 12.sınıf öğrencileri için ise

haftada 3 gün “işletmelerde mesleki eğitimleri” kapsamındaki sürelerine ait hizmet bildirimlerinde bakmakla yükümlü olunanlar için “7” belge türü, bakmakla yükümlü olunmayanlar için ise “42” belge türünde, **mesleki eğitim merkezi programına** kayıtlı öğrenciler için dört yıllık eğitim süresi boyunca haftada 4 gün “işletmelerde meslek eğitimi” kapsamındaki sürelerine ait hizmet bildirimlerinde bakmakla yükümlü olunanlar için “7” belge türü, bakmakla yükümlü olunmayanlar için ise “42” belge türünde, bildirme/beyanname düzenlenmesi gerekmektedir.

Mesleki ve teknik ortaöğretim öğrencileri için aylık prim ve hizmet belgesi/muhtasar prim ve hizmet beyannamesi düzenlenirken, prim ödeme gün sayısının kural olarak otuz (30) gün olarak bildirilmesi gerekmektedir. Bildirim yapılan takvim ayının kaç gün çektiğinin ise sonuca bir etkisi bulunmamaktadır. Dahası, o takvim ayına rastlayan ulusal bayram ve genel tatil günleri ile o aydaki hafta sonu tatilleri öğrencilik süresinden sayılarak prim ödeme gün sayısı 30 gün olarak bildirilmeye devam edilecektir. Ay içinde işe başlama ve ayrılma hallerinde olduğu gibi parmak hesabı ile hesaplama yapılarak 30 günün altında bildirim yapılması da mümkündür. Ayrıca Kurum, kapsamdaki öğrenciler için ay içinde 30 günün altında bildirimlerde sadece [01-istirahat, 03-disiplin cezası, 04-gözaltına alınma, 05-tutukluluk, 10-genel hayatı etkileyen olaylar, 11-doğal afet, 12-birden fazla neden, 15-devamsızlık ve 21-diğer ücretsiz izin] eksik gün nedenlerinin seçilmesine imkan tanımaktadır. Ancak yukarıda açıklandığı üzere gerektiğinde [13-diğer nedenler ile 25-diğer belge/kanun türlerinden gün tamamlama] eksik gün nedenleri de seçilebilmelidir. Mesleki ve teknik ortaöğretim öğrencileri dahil yabancı uyruklu sigortalılar yönünden seçilebilecek eksik gün nedenleri Kurum tarafından başlangıçta; [1-istirahat, 4-gözaltına alınma, 5-tutukluluk, 8-grev, 9-lokavt, 10-genel hayatı etkileyen olaylar ve 11-doğal afet] kodlarıyla sınırlandırılmış olmakla birlikte, sigortalının birden fazla belge yada kanun türünden bildirilmesinin gerektiği hallerde ve özellikle de yabancı uyruklu öğrencilerin bildirimlerinde ortaya çıkan sorunlar üzerine bu sınırlandırmalar kaldırılmıştır. Dolayısıyla aylık prim ve hizmet belgesi/muhtasar ve prim hizmet beyannamesi düzenlenirken yabancı uyruklu öğrenciler yönünden 7, 22, 42, 43, 49 ve 50 nolu belge türleri ile sınırlı olmak üzere eksik gün kontrolü bulunmamaktadır.

Extended Abstract

In vocational and technical secondary education institutions, students are provided not only with field-specific training or supplementary education at school, but also with vocational training in enterprises and internship training in workplaces. Education, traditionally referred to as “apprenticeship training” or “apprenticeship and journeyman training,” is likewise included within vocational training in enterprises. In Türkiye, the majority of vocational and technical secondary

education institutions consist of Vocational and Technical Anatolian High Schools, Multi-Program Anatolian High Schools, and independent Vocational Training Centres. In Vocational and Technical Anatolian High Schools and Multi-Program Anatolian High Schools, the Anatolian Technical Programme, Anatolian Vocational Programme, and Vocational Training Centre Programme may be implemented concurrently as instructional programmes. In independent Vocational Training Centres, however, only the Vocational Training Centre Programme is implemented.

For vocational and technical secondary education students, either the provisions of occupational accident and occupational disease insurance together with health insurance, or only the provisions of occupational accident and occupational disease insurance, are applied, depending on the type of programme in which they are enrolled. Accordingly, candidate apprentices, apprentices, and students receiving vocational training in enterprises as defined under the Vocational Education Law are covered by occupational accident and occupational disease insurance as well as health insurance. In contrast, students who are subject to internships or receive supplementary education or field-specific training during their vocational and technical secondary education are covered only by occupational accident and occupational disease insurance. For students who are neither insured under the General Health Insurance scheme nor regarded as dependants, general health insurance premiums are also paid.

Students enrolled in the Anatolian Technical Programme and the Anatolian Vocational Programme are deemed insured as of Grade 9 during their field-specific training at school, and the provisions of occupational accident and occupational disease insurance apply to them. Students of the Anatolian Technical Programme are required to complete their compulsory workplace internship training, which must be fulfilled by the end of Grade 11, during the semester breaks and summer holidays. However, due to the insufficient availability of enterprises, Anatolian Vocational Programme students who are required to continue their vocational training at school instead of in enterprises must complete a 40-working-day internship in order to be eligible for graduation. The provisions of occupational accident and occupational disease insurance also apply to students who are subject to internship training in enterprises. On the other hand, students enrolled in the Anatolian Vocational Programme participate in vocational training in enterprises starting from Grade 11 or Grade 12. Within this programme, Grade 11 students receive vocational training in enterprises two days per week, while Grade 12 students receive vocational training three days per week, and during this training period, the provisions of occupational accident and occupational disease insurance as well as health insurance apply to them. Students enrolled in independent

Vocational Training Centres or those registered in the Vocational Training Centre Programme participate in vocational training in enterprises four days per week throughout their four-year education starting from Grade 9, and receive theoretical training one day per week at school or in enterprise training units. For these students as well, the provisions of occupational accident and occupational disease insurance, together with health insurance, apply as of Grade 9.

The insurance premiums of the aforementioned students, as well as the general health insurance premiums of those who are not entitled to healthcare coverage, are covered by the Ministry of National Education and the relevant secondary education institutions. However, the compulsory general health insurance premiums of certain students are not paid by the Ministry of National Education. These include students who are themselves compulsorily insured, students receiving pensions from the Social Security Institution, foreign national students whose general health insurance coverage is optional and who have applied to be registered as general health insurance beneficiaries, students deemed general health insurance beneficiaries under the poor status whose premiums are covered by the Treasury, and students deemed general health insurance beneficiaries under the affluent status who pay their premiums themselves. However, for students enrolled in independent Vocational Training Centres, the general health insurance premiums of married students, female students who have reached the age of 20 and do not have healthcare entitlement, and male students who are healthcare beneficiaries under Law No. 5434 and have reached the age of 25 must be paid by the relevant vocational and technical education institution. Since the general health insurance coverage of foreign national students is optional, the general health insurance premiums of those who do not apply for coverage must be paid by the relevant schools and institutions. Syrian students residing in Türkiye under temporary protection status, who are not considered general health insurance beneficiaries or dependants under the applicable legislation, must likewise have their general health insurance premiums paid by the relevant schools and institutions.

In the notification of insured service periods of vocational and technical secondary education students, the number of premium payment days must, as a rule, be declared on the basis of 30 days. Since students' insured status is based on a vocational training relationship, no declaration of missing days should be made except in cases that result in non-attendance at school or training, such as paid or unpaid leave and medical rest. In all circumstances, students' daily insurance bases shall be calculated as half of the daily minimum wage. Determining the insurable earnings base in this manner will result in lower social insurance benefits for students. It is noteworthy that students enrolled in vocational middle schools

established within Vocational and Technical Anatolian High Schools, as well as students participating in craft workshops established within public vocational and technical education institutions, are not considered insured and are excluded from social protection. In addition, while the insurance premiums of students participating in the vocational training centre mastership make-up programme are covered, the insurance premiums of students enrolled solely in the diploma make-up programme are not paid. When reporting students' insured service periods, premium declarations must be issued under the correct document types by taking into account the education programmes in which they are enrolled, and the accrued insurance premiums must be duly paid.

The procedures for students' insurance entry and exit notifications, the preparation and submission of premium declarations, and the submission of notifications of non-working status in cases of medical leave are carried out by the relevant vocational and technical secondary education institutions. The students for whom these notifications are made by vocational and technical secondary schools or institutions include those receiving field-specific training at school, as well as those undergoing vocational training and internship training in enterprises. Under social security legislation, such social insurance procedures are generally performed by employers. However, Law No. 5510 does not explicitly specify who the employers of these students are. Nevertheless, vocational and technical secondary schools and institutions are regarded as the parties liable for the payment of premiums. Their obligations in notifying the Institution regarding students within the scope are not in the capacity of an employer, but rather in the capacity of a party obliged to notify. While the Institution considers vocational and technical secondary schools and institutions as employers for the purpose of fulfilling these obligations, it also deems the schools in which the students are enrolled, at least technically, to be workplaces.

Beyanlar

Çıkar Çatışması Beyanı

“Mesleki ve Teknik Ortaöğretim Öğrencilerinin Sosyal Güvenlikleri” başlıklı makaleyi yazarken herhangi bir kurum, kuruluş veya kişi ile çıkar çatışması bulunmadığımı beyan ederim.

KAYNAKÇA

- Alper, Y. (2010). 5510 Sayılı Kanun'da Primlerin Karşılık Olma Özelliği ve Çırağların ve Mesleki Eğitim Gören Öğrencilerin Sosyal Güvenliği, Sicil, 2010/II(18), 175-183.
- Bilgili, Ö. (2021). Farklı Ücret Ödeme Dönemleri İşyeri Tescilini Etkiler Mi?, Yaklaşım, 340, 126-130.
- Bilgili, Ö. (2022). Genel Sağlık Sigortası Uygulamasında Yol Giderleri, Sosyal Bilimlerde Seçme Alan Araştırmaları: Teori, Uygulama ve Politika *içinde*, 332-349, Ekin Yayınevi, Bursa.
- Bilgili, Ö. (2025). Sosyal Güvenlik Uygulamasında Gündelik Giderleri, Kapsamı ve Yararlanma Koşulları, Sosyal Politika Alanında Uluslararası Ekonomik Araştırma ve Çalışmalar *içinde*, 1-22, Serüven Yayınevi, Ankara.
- Demirci, E.S. (2010). Sosyal Güvenlik Mevzuatında İşveren Uygulamaları ve E-Bildirge, Yaklaşım Yayıncılık, Ankara.
- Ekin, A. (2016). Zorunlu Sigortalılık İlkesi Kapsamında Sigortalılık Hallerinin Çakışması ile Gelir ve Aylıkların Birleşmesi, Sosyal Güvenlik Dergisi, 6(1), 94-125.
- Güzel, A., Okur, A.R.ve Caniklioğlu, N. (2024). Sosyal Güvenlik Hukuku, Beta Yayınları, İstanbul.
- GSSTY. (2014). Genel Sağlık Sigortası Tescil, Prim ve Müstehaklık İşlemleri Yönetmeliği, 18/04/2014 – 28976 RG.
- KPGSS. (2009). Kamu Personelinin Genel Sağlık Sigortası Kapsamına Alınması Hakkında Tebliğ, 18/12/2009-27436 RG.
- MEB. (2008). Milli Eğitim Bakanlığının 04/12/2008 tarih ve 2008/81 sayılı Genelgesi.
- MEB. (2014a). Milli Eğitim Bakanlığının 01/05/2014 tarih ve 2014/8 sayılı Genelgesi.
- MEB. (2014b). Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğünün 02/04/2014 tarihli ve 20880154/ 20/1359845 sayılı Bakanlık Makam Onayı.
- MEB. (2014c). Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğünün 18/06/2014 tarihli ve 70182848/ 105.01/2498406 sayılı Bakanlık Makam Onayı.
- MEB. (2016). Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğünün 18/11/2016 tarih ve 13053342 sayılı yazısı.
- MEB. (2018). 6764 Sayılı Kanun İle İlgili Sıkça Sorulan Sorular, 18/10/2018 tarihli Duyuru, <https://maol.meb.gov.tr/www/haberler/kategori/1>, (Erişim.15/02/2025).
- MEB. (2020a). Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğünün 06/08/2020 tarih ve 102287 54 sayılı yazısı.

- MEB. (2020b). Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğünün 10/01/2020 tarih ve 2020/1 sayılı Genelgesi.
- MEB. (2021). Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğünün 13/10/2021 tarih ve 34541388 sayılı yazısı.
- MEB. (2024). <https://www.meb.gov.tr/ortaokul-ogrencilerine-temel-meslek-becerilerini-kesfetme-imbni-sunan-zanaat-atolyeleri-81-ilde-aciliyor/haber/35310/tr>, Erişim:13/09/2025.
- MEK. (2024). Mesleki Eğitim Kurulu Toplantı Kararları (Toplantı No:33), 14/10/2024-32692 RG.
- MOY. (2025). Milli Eğitim Bakanlığı Meslek Ortaokullarına Kayıt, Kabul, Nakil, Geçiş ve Beceri Alanı Seçimine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönerge, 14/08/2025 tarih ve 137482466 sayılı Makam Onayı.
- MUHPHBT. (2017). Muhtasar ve Prim Hizmet Beyannamesi Genel Tebliği, 18/02/2017-29983 RG.
- OKY. (2013). Milli Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği, 07/09/2013-28758 RG.
- OÖİKY. (2014). Milli Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliği, 26/07/2014-29072 RG.
- SGK. (2013). Sigorta Primleri Genel Müdürlüğünün 22/02/2013 tarih ve 2013/11 sayılı Genelgesi.
- SGK. (2015). Sigorta Primleri Genel Müdürlüğünün 12/11/2015 tarih ve 15877131 sayılı yazısı.
- SGK. (2016). Sigorta Primleri Genel Müdürlüğünün 15/12/2016 tarih ve 6799335 sayılı yazısı.
- SGK. (2017a). Sigorta Primleri Genel Müdürlüğünün 25/01/2017 tarihli Duyurusu, <https://sgk.gov.tr/Duyuru/Detay/Mesleki-ve-Teknik-Ortaogretim-sirasinda-Tamamlayici-Egitim-Ya-Da-Alan-Egitimi-Goren-Ogrencilerin-Bildirimi-Hakkinda-Duyuru-2022-12-21-11-21-08>, Erişim, 11/01/2025.
- SGK. (2017b). Emeklilik Hizmetleri Genel Müdürlüğünün 07/09/2017 tarih ve 2017/26 sayılı Genelgesi.
- SGK. (2017c). Sigorta Primleri Genel Müdürlüğünün 13/04/2017 tarih ve 2090779 sayılı yazısı.
- SGK. (2019a). Emeklilik Hizmetleri Genel Müdürlüğünün 24/04/2019 tarih ve 2019/9 sayılı Genelgesi.
- SGK. (2019b). Sigorta Primleri Genel Müdürlüğünün 18/03/2019 tarih ve 4331865 sayılı Genel Yazısı.
- SGK. (2019c). Sigorta Primleri Genel Müdürlüğünün 12/11/2019 tarih ve 17519684 sayılı Genel Yazısı.

- SGK. (2020a). Sigorta Primleri Genel Müdürlüğünün 18/06/2020 tarih ve 2020/20 sayılı Genelgesi.
- SGK. (2020b). Sigorta Primleri Genel Müdürlüğünün 01/04/2020 tarih ve 2020/8 sayılı Genelgesi.
- SGK. (2021a). Emeklilik Hizmetleri Genel Müdürlüğünün 14/09/2021 tarih ve 2021/31 sayılı Genelgesi.
- SGK.(2021b). Sigorta Primleri Genel Müdürlüğünün 18/10/2021 tarih ve 32963503 sayılı yazısı.
- SHFKY. (2008). Sosyal Güvenlik Kurumu Sağlık Hizmetleri Fiyatlandırma Komisyonu Çalışma Usul Ve Esasları Hakkında Yönetmelik, 23/08/2008-26976 RG.
- Sözer, A.N. (2020). Türk Genel Sağlık Sigortası, Beta Yayınları, Güncellenmiş 3.Bası, İstanbul.
- Sözer, A.N. (2023). Türk Sosyal Sigortalar Hukuku, Beta Yayınları, İstanbul.
- SSİY. (2010). Sosyal Sigorta İşlemleri Yönetmeliği, 12/05/2010-27579 RG.
- Şakar, M. (2011). 4/b'liliğe Veda! (Ya Da İsteyene Hem 4/a Hem 4/b!...), Sicil, (21), 2015-2020.
- Yüksel, F. (2012). Birden Fazla Sigortalılık Statüsüne Tabi Çalışma, Vergi Raporu, (152), 119-123.
- 5434.(1949). Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanunu, 17/06/1949-7235 RG.
- 506.(1964). Sosyal Sigortalar Kanunu, 29/07/1964-11766 RG.
- 3308.(1986). Mesleki Eğitim Kanunu, 19/06/1986-19139 RG.
- 3472.(1988). Devlet Memurları İle Diğer Kamu Görevlilerinin Aylıklarının Ödeme Zamanının Değiştirilmesine Dair 9.9.1987 Tarih Ve 289 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin Kabulüne Dair Kanun, 04/10/1988-19949 RG.
- 6764.(2016). Millî Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname İle Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, 09/12/2026-29913 RG.

